Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 38 (1282) ГОД XXV БЕЛАСТОК, 21 ВЕРАСНЯ 1980 г. ЦАНА 2 ЗЛ.

Па роднай зямлі. Ваколіца Старога Ляўкова. Фота Я. Целушэцкага.

ДА II З'ЕЗДУ ВЫПУСКНІКОЎ БЕЛЬСКАГА БЕЛЛІЦЭЯ

Сямейная размова

МІКАЛАЙ КРАСОЎСКІ. Нарадзіўся ў вёсцы Кнаразы. Вучыўся ў нашым ліцэі ў г.г. 1952-56. Потым у ВСП у Апалі. Магістр матэматыкі.

— Ці вы свядома выбралі працу ў беларускім ліцэі?

— Так. Яшчэ на студыях з розных школ прыязджалі, запрашалі. Я прыйшоў сюды.

— Не шкадуеце?

— Я не. Можа толькі вучні.

— Чаму?

— Бо ўжо 20 гадоў залажу ім за шкуру. Добра, што ўсе зм‍яняюцца кожныя чатыры гады. 20 год ніхто не вытрымаў бы.

— Але вы з імі вытрымліваеце.

— Я мушу.

— Але вельмі ўзрос узровень навучання матэматыкі ў школе пры вас. І як бы вы не скромнічалі, ваша заслуга ў гэтым несумненная. Ці ёсць нейкая тайна ў навучанні такога для некаторых нецікавага і мёртвага прадмета?

— Што матэматыка цяжкі прадмет, гэта паверхоўная апінія. Яна тады праўдзівая, калі глядзець на матэматыку як на збор правіл, не маючых з сабой сувязі.

— А як яно ёсць?

— З аднаго вынікае другое. І калі чалавек гэта зразумее, то адкрые праўду — адкрые матэматыку.

— Гэта цудоўна! Як думаеце, колькі працэнтам нашых выпускнікоў пры вашай дапамозе ўдалося адкрыць праўду?

— Не лічыў.

— Палавіна, больш?

— Ёсць такія.

— Праўду шукаць цяжка?

— Трэба працы.

— З нашай школы многа моладзі ідзе на напрамкі, звязаныя з матэматыкай. Ці гэта значыць, што яны на добрай дарозе да праўды?

— Бываюць памылкі, але ў асноўным так. Гэтыя людзі не маюць комплексаў перад прадметам і гэта памагае.

— Вашу працу ў школе і для школы ацэньваюць вельмі высока. А як вы ацэньваеце сваю ролю?

— Я працую звычайна — і гэта ўсё.

— Вы за тым, каб з'езды адбываліся?

— Так.

— Чаму?

— Бачым, як самі старэем. Прыязджаюць з барадамі тыя, якіх мы вучылі. Калі яны такія, якія ж мы?!

— Добра гэта ці дрэнна?

— Закон прыроды.

— Ці матэматыка вучыць падпарадкавацца законам прыроды, ці змагацца з імі?

— Вучыць уваходзіць у разумны кампраміс з натурай.

ВАСІЛЬ КАРДЗЮКЕВІЧ. Нарадзіўся ў вёсцы Аўгустова каля Бельска. У ліцэі вучыўся ў г.г. 1949-52. Закончыў ВСП у Быдгашчы (Інстытут грамадскіх навук). Магістэрскую працу пісаў на тэму: „Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання ў Бельску Падляшскім“. Настаўнік у ЗШЗ у Бельску.

— Мы з табой, Вася, належым да старых выпускнікоў. Вучыліся яшчэ ў старым будынку і па вельмі старых падручніках, якіх таксама не хапала. Як сябе адчуваеш, дружа?

— Цяпер мне цяжка. Тыдзень таму назад памёр бацька. Але я хачу сустрэцца з як найшырэйшым кругам людзей, сваіх сяброў па школе.

— Як аўтару біяграфіі школы для цябе гэта важна.

— Мяне вельмі цікавіць лёс нашых выпускнікоў. Я б ахвотна папоўніў раздзел, прысвечаны гэтаму пытанню.

(Працяг на стар. 4)

Бабка Дамініка

Серп, то хаваючыся ў траве, то жартоўна высоўваючы свой востры зуб, яшчэ некалькі разоў зграбна заскакаў па мяжы і, адложаны рукою гаспадыні, спачыў у баразёнцы. Згарнуўшы ў фартух нажатую траву, бадзёра выпраставала яна свае старэчыя плечы.

— Кролікам нанач нажала, — выцерла яна рукою лоб і падсунула пад хустку выпаўшыя валасы. — Пойдзем у хату. Я яшчэ толькі ў парнік падкіну, каб не пагас.

Шчоўкнуў над ключом замок і гасцінна, на ўсю шырыню, расчыніліся дзверы.

— Гэта наш летні пакой, — павяла ў левую палавіну хаты. — Яшчэ як жыў муж, дзеці былі разам, дык з вясны, калі но толькі цяплейшымі стануць дзянькі, заўсёды мы сюды перабіраліся. Тут ужо не палілі.

Семдзесят дзевятае лета пражыла на свеце Дамініка Івацік. Нарадзілася ў Камені.

Яе дзяцінства — гэта луг з каровамі, жытнія загоны, якія трэба было перамераць сярпом, ды рукі, поўныя мазалёў і царапін. У 1914 годзе, як і большасць іншых вёсак, Камень апусцеў. Паехалі ў бежанцы. Выехалі яны цэлай сям'ёй — дзед, бабуля, бацькі, яна і дзве сястры. Паехалі аж у Табольскую губерню. У дарозе захварэла маці. Памерла, не даязджаючы да Стаўбцоў. Там і пахавалі. Потым пахавалі дзеда з бабуляю.

— Я вельмі хацела вучыцца, — гаворыць. — Мела добрую памяць. Хопіць пачуць нейкі вершык ці казку — і слова ў слова паўтару.

Але не было магчымасці. Жылі бедна, апранучца таксама не заўсёды было ў што. Магчымасць гэтакая надарылася ў Расіі.

— Быў гэта аднак неспакойны час, — успамінае. — Часта прыходзілі розныя банды. І аднойчы на вачах у нас, вучняў, прыйшлі і на ўроку забілі нашага настаўніка. Добры быў настаўнік. Як успомню, то і цяпер плачу. А я так добра вучылася, на адных пяцёрках.

(Працяг на стар. 3)

IX З'ЕЗД БГКТ

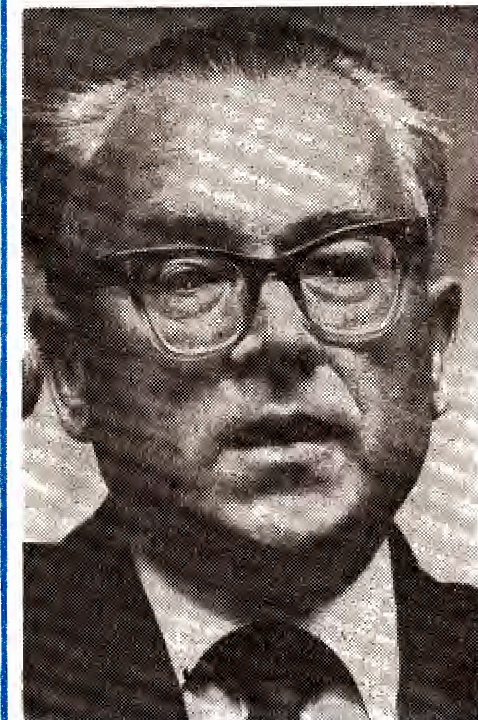
Працаваць больш актыўна

(З ВЫСТУПЛЕННЯ ВІКТАРА ШВЕДА — ДЭЛЕГАТА З ВАРШАВЫ)

— Нашай арганізацыі перш за ўсё патрэбны інтэнсіфікацыя і эфектыўнасць ва ўсіх дзялянках яе статутовай дзейнасці, — заўважыў сакратар варшаўскага гуртка БГКТ, старшыня літаратурнага згуртавання „Белавежа“ В. Швед.

Звярнуў ён, між іншым, увагу на тое, што неабходна павялічыць колькасць членаў і гурткоў БГКТ усюды — у вёсках і гарадах, асабліва на прамысловых прадпрыемствах і пры розных сельскагаспадарчых арганізацыях. Патрэбна нам шырокая і сістэматычная праца з кожным гуртком штатных працаўнікоў нашай арганізацыі, усіх членаў Галоўнага праўлення і ўсяго нашага актыву. Трэба шырэй і настойлівей уключаць у гэта мясцовы актыў. Дагэтуль мы абмяжоўваліся супрацоўніцтвам з настаўнікамі, а ў нашых сёлах, мястэчках і гарадах працуе і жыве многа іншай інтэлігенцыі — працаўнікоў сельскагаспадарчай і медыцынскай службаў, леснікоў, працаўнікоў іншых арганізацый, і якраз гэтыя людзі могуць стацца нашым вельмі каштоўным актывам. Неабходна заахвоціць іх да супрацоўніцтва з БГКТ. Варта таксама падумаць пра ўвядзенне ў нашай арганізацыі калектыўнага членства, напрыклад, цэлых фабрык, спулдзельняў і г.д.

У беларускім асяроддзі павялічваецца зацікаўленне творчасцю нашых аўтараў. Відаць гэта па значнай колькасці людзей, якія прыходзяць на аўтарскія спатканні з „белавежцамі“, уважліва слухаюць іх творы, ахвотна набываюць выданні БГКТ. На жаль, у мінулыя чатыры гады паслабела дзейнасць нашай арганізацыі ў гэтым кірунку. Ад-

носна невялікая, беручы пад увагу ахвотных, была колькасць аўтарскіх спатканняў; апрача штогадовага выдання „Беларускага календара“ выйшла ўсяго тры зборнікі твораў нашых аўтараў. Неабходна знайсці больш сродкаў на гэтую справу: на правядзенне аўтарскіх спатканняў з чытачамі і выданне большай колькасці кніжак твораў нашых аўтараў, перш за ўсё тых з іх, што ўжо гатовы і некаторыя чакаюць на выданне доўгія гады. Наша літаратурная моладзь, апрача літстаронкі ў „Ніве“, не мае дзе змяшчаць свае творы.

У заканчэнні свайго выступлення В. Швед коратка расказаў пра асноўныя напрамкі дзейнасці варшаўскага гуртка БГКТ за мінулыя чатыры гады. Там праводзілася ажыўленая культурна-асветная праца: паўстаў і развівае дзейнасць вакальна-інструментальны калектыў, часта адбываюцца аўтарскія спатканні, спатканні з наведваючымі польскую сталіцу выдатнымі дзеячамі літаратуры, культуры і навукі з БССР, арганізуюцца даклады, гутаркі, дэманструюцца выстаўкі. Прыгожай традыцыяй сталі беларускія навагоднія балі ў Палацы культуры. Цяпер у варшаўскім гуртку БГКТ больш за 350 членаў. Гэта значная грамада ахвярных людзей да працы на ніве роднай культуры.

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

Вакол паэзіі

У 1979 годзе на кніжных паліцах адна за адной паявіліся дзве кнігі Вячаслава Рагойшы „Гутаркі пра верш“ і „Паэтычны слоўнік“. Першая з'яўляецца свайго роду анатоміяй вершаванага твора, другая — зборам, у слоўнікавым парадку, тэрмінаў па тэорыі паэзіі і шырокае іх паясненне.

„Гутаркі пра верш“. Змяшчэнне пад загалоўкам дадатковых, паяснялыных слоў — метрыка, рытміка, фоніка, — гаворыць аб тым, што галоўным, на што звяртае аўтар увагу чытача, з'яўляюцца тры асноўныя кампаненты паэтыкі верша. У пяці гутарках аўтар разбірае на часткі розныя гатункі вершаваных твораў для зразумення чытачом правілаў пабудовы верша. Шырока паясняе паэтычныя тэрміны, падтрымоўваючы гэта прыкладамі. Праводзіць таксама паясняльны падзел вершаваных твораў паводле рытмікі, а таксама з боку рыфмы, а асабліва выразна выдзяляе свабодны верш. Адначасова аўтар паказвае на гармонію, неабходную ў мастацкай літаратуры, паміж мовай і спосабам напісання, формай.

Кніжка напісана з разлікам на праграму навучання тэорыі літаратуры, а заадно рэкамендуецца як настаўнікам, так і пачынаючым у паэзіі. З'яўляецца яна свайго роду даведнікам вершаскладання. Адначасова кніга, з увагі на асобнае паясненне тых усіх тэрмінаў, у значэнні якіх цяжка разабрацца з кантэксту, нагадвае своеасаблівы вершазнаўчы даведнік.

„Паэтычны слоўнік“ — гэта тэматычна ўложаныя паэтычныя тэрміны і іх паясненне, падтрыманае прыкладамі. Аўтар, складаючы яго, улічыў як дасягненні сучаснага літаратуразнаўства народаў СССР, так і замежных краін. Аднак асновай з'яўляецца гісторыя і тэорыя беларускага верша. Слоўнік утрыманы ў пэўным парадку. Пачынае ад агульных пытанняў, дзе паясняе тэрміны, неабходныя для ўводу ў тэорыю паэзіі, як свайго роду прадмет. Потым аўтар ідзе тэматычна — лексіка, метрыка, рытміка, інтанацыя, паэтычны сінтаксіс, фоніка, рыфма, кампазіцыя, строфіка, паэтычныя жанры і віды верша.

Слоўнік сумяшчае каля сямісот паэтычных тэрмінаў, асноўных у тэорыі паэзіі.

Міхась Шаховіч

В. П. Рагойша, Гутаркі пра верш: Метрыка. Рытміка. Фоніка. Мінск, „Народная Асвета“, 1979 г.

В. П. Рагойша, Паэтычны слоўнік, Мінск, „Вышэйшая Школа“, 1979 г.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE”
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

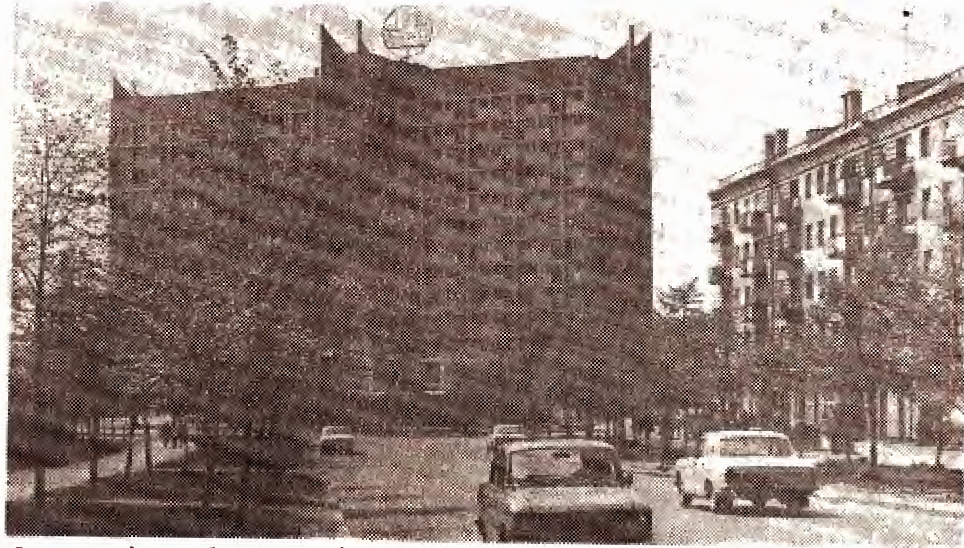
* *

Wydawca: RSW „Prasa-Książka-Ruch” Kombinat Wydawniczo-Kolportażowy w Białymstoku.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Ogłoszenia przyjmuje: Biuro Reklam i Ogłoszeń ul. Wesołowskiego 1, 15-950 Białystok, tel. 232-41 w. 278, oraz wszystkie biura ogłoszeń RSW „Prasa-Książka-Ruch” na terenie całego kraju. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumeratę przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze i na cały rok następny; do dnia 10 poprzedzającego okres prenumeraty na pozostałe okresy roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalna 26 zł, półroczna 52 zł, roczna 104 zł. Jednostki gospodarki uspołecznionej, organizacje społeczne zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”, w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów, w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie, nr 1153-201045-139-11; prenumerata ta jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

„Niwa” — PL ISSN-0546-1960. Nr indeksu 36671. Zam. 1401. Nakład 6.725 I-3.

Інтэрнат для рабочых завода.

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ З БЕЛАРУСІ

МІНСКІ МАТОРНЫ ЗАВОД

Мінскі маторны завод — перадавое прадпрыемства савецкага машынабудавання — вырабляе дзве асноўныя мадэлі дызеляў з халаджэннем вадкасцю: матор Д-50 (магутнасцю 55-60 конскіх сіл) і Д-240 (магутнасцю 75-80 конскіх сіл). Хутка завод цалкам пяройдзе на выраб мадэлі Д-240 — больш магутнай і эканамічнай.

Каля трэцяй часткі гатовых матораў ідзе на экспарт у трактарах „Беларусь“ і асобна — для камплектавання трактараў у Народнай Рэспубліцы Балгарыі і касілак у Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Пра якасць трактараў „Беларусь“ з маторамі Мінскага маторнага завода пераканаўча сведчыць тое, што яны ўзнагароджаны 10 залатымі, сярэбранымі і бронзавымі медалямі на міжнародных кірмашах і выстаўках сельскагаспадарчых машын.

Час бесперапыннай працы матораў без іх капітальнага рамонту — 6 тысяч гадзін, гэта адпавядае 8-12 гадам эксплуатацыі (паводле заходніх нормаў). Высокі тэхнічны ўзровень матора Д-240 быў правераны шырокімі эксплуатацыйнымі выпрабаваннямі ў СССР і пацверджаны сертыфікацыйнымі выпрабаваннямі яшчэ перад масавай прадукцыяй у шэрагу краінаў: Злучаных Штатаў Амерыкі, Францыі, Аўстраліі, ГДР, Венгрыі, Балгарыі.

Вывучаючы вопыт эксплуатацыі матораў у розных кліматычных умовах і вымаганні пакупнікоў, завод увесь час дасканаліць прадукцыю. Напрыклад, на жаданне замежных фірмаў завод у 1970 г. пачаў выпрабляць на экспарт 60-сілавую мадыфікацыю — матор Д-60, абсталёўваць на маторы пнеўматычны кампрэсар, увёў шэраг іншых змен.

Завод у супрацоўніцтве з краінамі-пакупнікамі вельмі важным лічыць адпаведнае і тэрміновае забеспячэнне матораў запаснымі часткамі на працягу ўсяго часу іх працы. На першае запатрабаванне пакупнікоў завод накіроўвае сваіх спецыялістаў для дапамогі ў тэхнічным абслугоўванні і для інструктажу мясцовых кадраў.

Завод увесь час разрастаецца, дасканаліцца. Пры тым удасканальваюцца як сама вытворчасць, так і невытворчыя справы ў жыцці гэтага працоўнага калектыва, напрыклад, узровень агульнай і прафесіянальнай адукацыі будаўнікоў матораў. Кожны год 17 працэнтаў інжынерна-тэхнічных працаўнікоў і 40 працэнтаў рабочых павышаюць сваю прафесіянальную падрыхтоўку. 400 чалавек спалучае працу на заводзе з заняткамі ў тэхнікумах, сярэдніх і вышэйшых школах. На заводзе ёсць свае бібліятэкі тэхнічнай і мастацкай літаратуры, чытальні і святліцы для адпачынку проста на прадпрыемстве — у вольны час, калі ласка, на лекцыю, фільм ці канцэрт! Есць паліклініка, тры сталоўкі. Завод бясплатна або за невялікую плату накіроўвае сваіх працаўнікоў у санаторыі, дамы адпачынку, на турыстычныя базы штогод больш за чвэрць працуючых. Для любіцеляў спорту — а іх больш за 1200 — збудавалі спартыўны клуб. Для дзяцей працаўнікоў — чатыры прадшколлі. Па сутнасці ўсе працуючыя забяспечаны выгоднымі кватэрамі. Але пабудова новых дамоў не спыняецца: кіраўніцтва дбае пра паляпшэнне жыллёвых умоваў, і кожны год каля 50 сем'яў перасяляецца ў большыя і выгаднейшыя кватэры. Маладыя несямейныя рабочыя жывуць у трох абсталяваных з камфортам інтэрнатах.

І, зразумела, як на кожным прадпрыемстве, тут развіваецца аматарскі мастацкі рух: больш за 400 працаўнікоў займаюцца ў гуртках харавым, танцавальным, эстрадным, аркестры народных інструментаў. Цяпер ужо і палічыць цяжка, колькі канцэртаў даў ад часу свайго заснавання танцавальны калектыў „Вязанка“. Некалькі год таму ён атрымаў ганаровае званне „народнага“.

Рыгор Вараб'ёў
Фота Э. Трыгубовіча

Дзе найбольш „Нівы”

Як нас паінфармавалі начальнікі поштаў у Трасцянцы і Арэшкаве, у раёне іх абслугоўвання наш тыднёвік мае найбольш падпісчыкаў.

У раёне трасцянскай пошты знаходзяцца наступныя вёскі: Трасцянка, Сацы, Пухлы, Белкі, Анцуты, Гозьна, Сакі, Крукоўшчына, Іванкі, Рагазы і Агароднікі. Жыхары іх найбольш падпісваюць „Ніву“, затым „Газету вспулчэсную“ і сельскагаспадарчыя часопісы „Гадоўля быдла“, „Аграхімія“ і „Агародніна — фрукты — кветкі“.

У раёне арэшкаўскай пошты ёсць 22 вёскі і 1700 жыхароў. Абслугоўваюць іх два пісьманосцы Ян Аўласюк і Аляксандр Белабродскі.

Жыхары Арэшкава і навакольных вёсак найбольш чытаюць „Ніву“ (на яе ёсць тут 115 падпісчыкаў і гэты лік з'яўляецца ўвогуле рэкордным у параўнанні з падпіскай на іншыя газеты і часопісы), „Аграхімію“ — 52 падпіскі, „Газету вспулчэсную“ — 42, „Хлопска дрога“ — 37, „Пшыяцюлка“ — 34 і „Грамада — Рольнік польскі“ — 22 падпіскі.

Найбольш газет і часопісаў разносіць наш добры сябар і шматгадовы пісьманосец з Арэшкава А. Белабродскі. У яго найбольш падпісак на газеты і часопісы. „Нівы“ мае ён 74 экземпляры. Яе найбольш чытаюць у Вітаве і Істоку.

(яц)

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ“

Што можа школа? ● Старэю, дурнею... ● На эстрадзе — „Верасы“ ● Жанчыны ў белі ● Месяц ● Сямейная гісторыя ● Скарбы чыжоўскай царквы ● Аб камінарах па-рознаму ● Гародчык Цёткі Мальвіны ● Весткі з Саколкі, Бельска, Гайнаўкі, Дубіч Царкоўных, Кляшчэляў, Арлянкі, Скупава ● Калі сніцца тунель ● Байка Уладзіміра Корбана ● Песня „Bliska moim myślom”.

Niedziela 21 IX — 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek — a w nim m. in. „Niedźwiedź Pana Adamsa”. 10.20 Antena. 10.50 Tadżykistan — film dok. 11.30 Halina Czerny-Stefańska. 12.15 Dziennik. 12.35 Rolnicze rozmowy. 13.10 „Przygody Sindbada” odc. pt. „Przygoda w krainie tęczy”. 13.35 Koncert życzeń. 14.20 Z kamerą wśród zwierząt — Goryle. 14.45 Los. Dużego Lot. 15.00 Zgadnij kim jestem — teletur. 16.00 Tele-Echo. 17.00 W świecie dzikich zwierząt. 17.25 Drużynowe Mistrz. Świata na Żużlu. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Z biegiem lat, z biegiem dni — serial fab. 21.40 Sportowa niedziela. 22.00 Z muzyką przez lata — program J. Waldorffa.

Poniedziałek 22 IX — 13.30 RTSŚ, TTR — J. pol. sem. I. 14.00 Chem. sem. I. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Psych. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Zwierzyniec. 16.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.25 Poradnia zdrowego człowieka. 17.50 Polskie drogi, odc. IV pt. Na tropie — film fab. TP. 18.50 Dobranoc. 19.00 Radzimy rolnikom. 19.10 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. Knut Hamsun — Głód. 21.30 Publicystyka międzynar. 22.00 Studio Warszawskiej Jesieni. 22.20 Dziennik. 22.35 Recital Teresy Haremzy.

Wtorek 23 IX — 6.00 TTR, RTSŚ — J. pol. sem. I. 6.30 RTSŚ, TTR — Chem. sem. I. 8.10 Dla szkół: Hist. kl. VIII. 9.55 kl. I—III — Czerwone, żółte, ziel. 11.00 J. pol. kl. III lic. 12.50 J. pol. kl. IV lic. 13.35 RTSŚ, TTR — J. pol. s. III. 14.05 Fiz. s. III. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Klub Seniora. 16.55 Interstudio. 17.20 Giełda zaopatrzeniowców. 17.40 Magazyn C.D.N. 18.30 Struś pędziwiatr przedstawia — film anim. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lekarz radzi — o tarczycy. 19.10 Świadkowie. 19.30 Dziennik. 20.10 Sportowe życie — ang. dramat obycz. 22.25 Proscenium. 23.00 Dziennik.

Środa 24 IX — 6.00 RTSŚ, TTR — J. pol. s. III. 6.30 Fiz. sem. III. 8.10 Dla szkół: Chem. kl. VIII. 11.00 Muzyka dla kl. I. 11.55 Fiz. kl. VIII. 13.30 RTSŚ, TTR — Mat. s. I. 14.00 Biolog. s. I. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Mat. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Michałki — magazyn art. dla dzieci. 16.55 Piłka nożna. Polska—CSRS. 18.50 Dobranoc. 19.00 Camerata. 19.30 Dziennik. 20.10 Nieznane oblicze miłości — ang. film obycz. 21.50 XYZ — cz. I. 22.15 Dziennik. 22.30 XYZ — cz. II.

Czwartek 25 IX — 6.00 TTR, RTSŚ — Mat. s. I. 6.30 Biolog. s. I. 8.10 Dla szkół: Zoolog. kl. VII. 9.00 J. pol. kl. I lic. 12.50 Skąd się biorą dziury w chlebie. 13.30 RTSŚ, TTR — Mat. s. III. 14.00 Biolog. s. III. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Turniej zastępowych. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC. 17.30 Magazyn bezpieczeństwa. 18.00 Tel. młodych przedst. 18.25 Magazyn Lotniczy. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sonda. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Sensacji. Zjawa — Benito Perez Galdos. 21.15 Pegaz. 22.00 Dwie strony medalu. 22.35 Dziennik. 22.50 Studio Warszawskiej Jesieni.

Piątek 26 IX — 6.00 RTSŚ, TTR — Mat. s. III. 6.30 Biolog. s. III. 9.00 Dla szkół: Geogr. kl. V. 11.00 Program dla najmłodszych. 12.50 Geogr. kl. VIII. 13.30 TTR, Uprawa roślin s. I. 14.00 Hod. zwierz. s. I. 14.30 Red. szkol. zap. 15.20 Pr. dnia 15.25 NURT — Ped. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Piątek z Pankracym. 16.55 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.20 Rodzina Połanieckich — film fab. TP. odc. I pt. Panna Marynia. 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Aneks do historii. 19.30 Dziennik. 20.10 Ballady Leszka Długosza — pr. rozr. 21.10 Studio Teatralne. 22.15 Dziennik. 22.30 Studio Warszawskiej Jesieni.

Sobota 27 IX — 6.00 TTR, Uprawa rośl. s. I. 6.30 Hod. zwierz. s. I. 12.45 Uprawa rośl. s. III. 13.30 Hod. zwierz. s. III. 14.50 Pr. dnia. 14.55 Wojsk. pr. hist. 15.25 Obiektyw. 15.45 Dziennik. 16.00 Orbita. 16.30 Wojna Planet odc. pt. Kosmiczny pająk — film anim. 17.00 Telewizja Młodych. 17.30 Liga piłki nożnej. 18.20 Świat, który nie może zaginąć — film dokum. TV ang. 18.50 Dobranoc. 19.00 Estrada folkloru. 19.30 Dziennik. 20.10 Historia Manon Lescaut i Kawalera des Grieux — odc. II film. fab. TV franc. 22.00 Blisko i daleko — program reporterów. 22.20 Jiri Korn show — spotkanie z gwiazdą. 23.00 Dziennik. 23.15 Kino nocne — Czarna Dalia — film fab. TV USA (ur)

Piątek 19 IX — 8.35 Spektakl. 18.25 Spektakl. 21.20 Wieczór w Ostankino.
Sobota 20 IX — 8.40 Spektakl. 13.45 Film fab. 14.45 W świecie zwierząt. 16.30 Film anim. 18.05 Film fab.
Niedziela 21 IX — 12.45 Hokej. Krylja Sowietow—Dynamo (M). 14.15 Film fab. 15.40 Klub podróży. 16.45 Film anim. 17.00 Panorama międzynarodowa. 18.30 P. nożna. Spartak—Zienit. Dynamo (M)—CSKA. 22.05 Mistrzostwa świata w akrobatyce.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Przełomy Missouri — USA 23—24. Niebezpieczeństwo — czes. 25—26. Wciąż o miłości — fr. 27—28.
Bielsk Podl. Spotkanie — ang. 21—22. Po drodze — pol. 23—24. Bazy ochronne — pol. 25—26. Wyrok śmierci — pol. 27—28.
Czeremcha Krajobraz po bitwie — pol. Wesela nie będzie — pol. 27—28.
Gródek Ostatni pociąg z Gun Hill — ang. 27—28.
Hajnówka Korek — wł. 23—24. Ale kino — USA 25—26. Prywatne piekło — USA 27—28.
Michałowo Mroczny przedmiot pożądania — fr. 23—24. Gorące polowanie — jap. 25—26. Brunet wieczorową porą — pol. 27—28.
Mielnik Mistrz kierownicy ucieka — USA 24. Blizna — pol. 27—28.
Milejczyce Diabli mnie biorą — fr. 24. Przepraszam, czy tu biją — pol. 27—28.
Narew Ojciec królowej — pol. Sprawa Gorgonowej — pol. 24—28.
Narewka Gwizdy poranne — pol. Colargol na Dzikim Zachodzie — pol. 24—28.

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯНКА КУПАЛА — ЧАСТКА XII

Сярод польскіх вершаў Купалы знаходзім твор „Przestańcie marzyć", у якім малады паэт адкідае і асуджае ідэі, выдажаныя ва ўжо вядомым нам вершы „Miłuję Cię, ziemio". У вершы „Przestańcie marzyć" паэт асуджае тых, хто займаецца беспрадметным захапленнем мінулым. У сувязі з тым, што ён таксама захапляўся, мабыць, асуджае і самога сябе.

Przestańcie marzyć o sławnej przeszłości
Marzeniem swoim już jej nie wskrzesicie.
Chcćbyście dali nawet własne życie —
Nie wróci nigdy do was, nie zagości.

У другой страфе гэтага верша праяўляецца таксама асуджэнне наіўнай веры ў будучае.

I przyszłość wasza spowita w ciemności
Nie świeci szczęściem na dalnim błękicie.

З прыведзенага фрагмента бачым, што паэт выказвае думкі, зусім супрацьстаўныя да тых, якія паявіліся ў вершы „Leć piosenko". Там, як вядома, Купала прадвяшчаў хуткі надыход залатой эры.

Са сказанага бачым, што ў польскіх вершах Купалы не мала выпадковага, блытанага і непаслядоўнага. Усё гэта тлумачыцца маладым узростам паэта, які выяўляў у сваіх творах непрадуманую сістэму палітычных або грамадскіх ідэй, а таксама паддаваўся выпадковым настроям і ідэям.

Бадай, найбольшую частку сваіх вершаў: „Z motywów jesiennych", „Fragment", „Ze wspomnień", „Tułacz", „Nie dla was", „W bólach wieczystych" прысвяціў малады Купала мала канкрэтнай інтэрпрэтацыі чалавечага жыцця, чалавечага лёсу і перспектыў існавання. З аднаго боку, названыя творы адносяцца да чалавечай асобы, з другога — да жыцця грамадства.

Амаль ва ўсіх творах прабіваецца матыў асабістага побыту паэта. Трэба падкрэсліць, што карціна ўласнага жыцця і жыцця найбліжэйшых паэту асоб у польскіх вершах наогул песімістычная, а нярэдка і безнадзейная. Малады Купала лемантуе, наракае, гаворыць аб сваёй бяссільнасці.

... Skrzydeł mi do lotu brak,
Choć w sercu gorze wielka chęć.

Справа супярэчлівасці паміж уяўленым і рэчаісным, паміж праўдзівым і пажаданым выступае ў тэксце або ў падтэксце амаль усіх вершаў. Паэт звяртаецца да „долі", аднак у гэтым звароце няма ні надзеі, ні веры.

Lecz niestety, cel, niestety.
Wszystko wspak się obróciło.
Dolo, gdzie ty? Dolo, gdzie ty?
Gdzie ty wiaro z bujną siłą?
Bez przytułku, bez pociechy,
Wciąż się tułam po tej ziemi,
Uszła dola spod mej strzechy.
Z piosenkami uszła swemi.

У вершах такога тыпу аўтар выкарыстоўвае нагрмаджэнне панурых элементаў, часта звяртаецца да асенняга пейзажу, да змроку, ночы або магіл. Усё гэта служыць канцэнтрацыі атмасферы няшчасцяў і безнадзеі.

(Працяг са стар. 1)

БАБКА Дамініка

Вярнуліся назад у Камень у 1922 годзе. Прыехалі, а тут ні хлеба, ні бульбы. Усё парасло травою. Трэба было ісці „за хлебам". Дваццаціадпагадовая, поўная сіл Дамініка пайшла на чужыя загоны. Нанялася да пана ў Шапятове. Жніво — дык працавала пры жніве, капанне бульбы — з матыкаю на загонах. Плацілі або збожжам, або бульбаю. Прыкладна, за дзень пры капанні атрымоўвалі пуд бульбы. Праца была цяжкая — ад світання да ночы.

— Ой, як жылі паны, — круціць галавою. — Капаемо мы картошку, а пані ў карэце са сваім сынам едзе, глядзіць толькі ды гаворыць яму нешта, паказваючы ў наш бок рукою. Аднойчы капаемо і заспявалі, — і пачынае спяваць:

У нашого пана діво,
Што пры місэцi жніво.
До зоры снопы носім,
А на пана смэртi просім.
Што б пана громы ўбілi —
Мы б сэрпiкi поломілi,
Што б пана воўкi зйелi,
А на пані посідізлі.

Вечарам выклікаў нас пан у канцылярыю. Цэлы дзень працы прапаў дарам.

Жыццё плыло дзень па дні. Пасля цяжкага працавітага дня наступаў вечар, час адпачынку. Моладзь часта збіралася на вячоркі. Спявалі, бурчэлі дзявочыя калаўроты. Прыходзілі хлопцы. Да позняй ночы час праходзіў на жартах. Ён быў родам з Васількова, таго, што каля Рэпіск. Тут, недалёка ад Каменя.

— З Міхалам Івацікам пазнаёміліся мы ў нас у вёсцы на вячорках. Я знала многа розных вершыкаў. Сядзімо гэтак і пачну іх гаварыць. І ён звярнуў на мяне ўвагу. Пачаў да мяне заляцацца. Аднойчы кажа: давай пажэнімся. А ён быў настаўнікам. Я падумала, што пры ім змагу падвучыцца, я ж так любіла кнігі, — расказвае Дамініка Івацік. — Але ён быў вучоны, а ў мяне нічога не было. Мы жылі бедна. І заспявала:

Молоды хлопэць,
Я тэбэ дайно знаю.
Ты мэнэ любіш —
Я посагу нэ маю.
Ты мэнэ хочэш браті —
Я нэ маю посагу тобіэ даті.

Пажаніліся ў 1925 годзе. Спачатку жылі ў Васількове. Міхал Івацік настаўнічаў у Дубінах. Тады пачалі яны будавацца ў Ахрымах, што ў Нараўкаўскай гміне. Тут ён па бацьку меў дванаццаць гектараў зямлі. Паставілі хату, гаспадарчыя будынкі. Муж пачаў вучыць у Ляўкове.

— Нічога з маёй надзеі на навуку не выйшла, — гаворыць яна. — Муж працаваў у школе, а я ў полі. Трэба было абрабляць зямлю. У большасці ўсё было на маіх плячах. Ну бо што ж, ён прыдзе са школы падвечар. Колькі ж тады наробіш? Ды і змучаны. Потым нарадзіліся дзеці.

Трагічны чэрвень 1941 года. Пачалася вайна. Наехала немцаў. Зрабілі спісы гаспадарчай жывёлы. Панакладалі кантынгенты.

— У нас было дзве каровы, — успамінае яна, але малако здавалі толькі ад

(Працяг на стар. 4)

Дарожныя партрэты. Настаўніца роднай мовы Бельскага беларускага ліцэя мгр Вера Рышчук. Фота М. Гайдука.

НОВЫ БАНК

У Беластоцкім ваяводстве дзейнічае 40 спулдзельчых банкаў і 10 аддзелаў Ваяводскага спулдзельчага банка. У канцы верасня бягучага года будзе адкрыты новы спулдзельчы банк у Супраслі. Пабудавалі яго коштам 2,5 млн. злотых. Супрасльскі спулдзельчы банк будзе абслугоўваць жыхароў 28 вёсак у гміне. Паслугамі банка будуць карыстацца ў першую чаргу 60 спецыялістычных гаспадарак, якія прадаюць дзяржаве значную колькасць сельскагаспадарчых пладоў. Банк дае ім таксама інвестыцыйныя крэдыты ў першую чаргу на пабудову гаспадарчых будынкаў, на куплю зямлі і некаторых сельскагаспадарчых машын. **(яц)**

ЗАСЛУЖАНЫЯ СЯЛЯНЕ

У Гайнаўскай гміне з нагоды Свята Адраджэння Народнай Польшчы сярэбраныя значкі „Заслужаны для Беласточчыны" былі ўручаны сялянам Міхасю Матвеюку з Махнатага і Рыгору Верамеюку з Дубін.

У кнігу Заслужаных для Гайнаўскай гміны былі запісаны прозвішчы пяці сялян: Яна Трашчоткі са Старога Беразова, Яна Чурака з Барка, Антона Іванюка з Новаберазова, Яна Сэвэрынюка з Наваморніна і Арсенія Койлы з Навасад. **(яц)**

НЕНАРОДЖАНАЕ

Хоць ненароджанае, плакала бабром,
Крычала: — Мама, ты мяне ратуй!
Тут кіслароду мала і бялкоў,
Ты памажы мне, а то я памру!
Але народжанае ціхае было,
Ні плакаць не хацела, ані жыць,
Вачэй нават расплюшчыць не змагло
І вельмі ціха адышло туды.
Калі мы бачым, што замала шанц
Адолець нам жыццёвую дарогу,
Можа і лепш нейк „валькавэрэм" здаць,
Чым мірацца так доўга і патроху.

Цётка Мальвіна

Аптэкар

Калі няма аптэкі пры асяродку здароўя, дрэнна і лекарам і насельніцтву. Гэтак было ў Храбалах Бельскай гміны. Сяляне з паасобных вёсак спачатку прыязджалі за медыцынскімі парадамі ў Храбалы, а пасля за лекамі ў Бельск ці Беласток. Трацілі яны масу часу і сілы, ды з вялікім спазненнем прыступалі да змагання з хваробай. І ўрэшце ўсё змянілася. Калі сёння хтось уязджае ў Храбалы, з левага боку вуліцы яму кідаецца ў вочы шырокі мураваны будынак, які патанае ў лісцях дрэў і на якім вісіць шыльда з надпісам: „Аптэка". Увайшоўшы ў яе, адразу звернеш увагу на яе выгляд у сярэдзіне і абсталяванне. Кожны скажа, што такой аптэкі можа пазайздросціць не адно мястэчка. Раней тут быў пастарунак міліцыі з жылымі кватэрамі. Але калі была ліквідавана Храбалоўская гміна і вёска Храбалы была ўключана ў склад Бельскай гміны, тады гэтае памяшканне дастасавалі да патрэб аптэкі. Перададзена яна была ў карыстанне з нагоды XXX гадавіны адраджэння Польшчы.

З гэтага часу ў Храбалах працуе аптэкарам Аляксей Сычэўскі — выпускнік Бельскага беларускага ліцэя. Ён вельмі клапоціцца, каб аптэка была добра забяспечана лекамі, ды яго добразычлівасць і ветлівасць да наведвальнікаў высока цэніцца ў асяроддзі. Важна і тое, што паміж аптэкай і медыцынскімі работнікамі пункта аховы здароўя наладжана цеснае супрацоўніцтва. Аляксей Сычэўскі перад Храбаламі 13 год працаваў у аптэцы ў Бельску. А распачаў ён працу ў 1961 годзе, адразу пасля заканчэння фармацэўтычнага тэхнікума ў Шчэціне. І нікуды не хацеў ісці, але толькі ў свой горад, дзе ён нарадзіўся і вырас, дзе вучыўся ў пачатковай і сярэдняй школе. Перыяд вучобы ў ім у гадах 1955-59 — найпрыгажэйшы час у яго жыцці. Зрэшты, не толькі ён гэта сцвярджае. Сцвярджаюць гэта многія выпускнікі, з якімі мне давялося спатыкацца. У іх успамінах галоўнае месца займае асоба былога дырэктара Яраслава Кастыцэвіча. Ён, як помнік, у вачах сваіх былых навучэнцаў, як чалавек з вялікай літары, у якога адной з галоўных рысаў была сапраўдная чалавечнасць. Дык не дзіўна, што аставіў у многіх сэрцах след, след у іх жыцці.

Аляксей Сычэўскі з вялікай сардэчнасцю ўспамінае ўсіх настаўнікаў ліцэя і трошкі з дакорам гаворыць аб дасадных жартах вучняў, за якія асабліва настаўнік беларускай мовы Ілья Захаравіч Бернат прымяняў своеасаблівыя пакаранні: падыктаваны ім сказ загадваў пісаць у сшытку нават па некалькі соцень разоў.

— А я пісаў, — гаворыць мой размоўца, — 500 разоў наступны сказ: „Я, Аляксей Мітрафанавіч Сычэўскі, вучань Беларускага агульнаадукацыйнага ліцэя ў Бельску, прысягаю, што падчас урокаў не буду прыносіць у клас гімнастычных прыладаў", (Унёс я ў клас прыладу для пераскаквання „казла").

Ілья Захаравіч увесь год быў вельмі патрабавальны, ставіў двойкі. Але затое ў канцы года цалкавіта змяняўся, змагаўся літаральна за кожнага вучня, за яго ацэнкі.

Калі Аляксей Сычэўскі вучыўся ў беларускім ліцэі, тады нават не падазраваў, што зродніцца ён з сям'ёй свайго дырэктара — Яраслава Кастыцэвіча. А ўсё ж такі сталася. У 1963 годзе ажаніўся ён з кіраўніком аптэкі ў Бельску — Святланай Кастыцэвіч. І так Сычэўскія — Аляксей і Святлана, людзі адной і той жа прафесіі, супольна працавалі, спатыкаліся з падобнымі пытаннямі і праблемамі, а калі трэба, служылі і служаць адзін другому парадай і дапамогай.

— А ці ёсць у Вас іншыя зацікаўленні? — запытаў я свайго субяседніка.

— Люблю спорт, — адказаў ён. — Свайго часу быў я нават у футбольнай камандзе „Тур" у Бельску. Выязджалі мы на спаборніцтвы. Але гэта было ў маладосці. Цяпер вольны свой час пры-

свячаю агародніцтву. Маем мы вялікі агарод, а на ім 800 кустоў чорных парэчак, шмат капусты, маліны, агрэсту, чырвоных парэчак, яблынь, груш, сліваў, ды яшчэ 14 вулляў. Люблю працаваць у агародзе, люблю назіраць за таямнічымі працэсамі ў прыродзе, дакладней, у агародніцкім раслінным свеце, тым больш, што з яго мы атрымоўваем натуральныя вітаміны.

Вось менавіта, справа найважнейшая — любоў да працы, працавітасць. Дзякуючы ёй, здабыў ён прафесію і добрую пасаду, пабудаваў уласны дом, купіў легкавую машыну, на якой цяпер даязджае на працу ў Храбалы, жыве з жонкай у дастатку.

— Гаворыце аб з'ездзе выпускнікоў ліцэя. Буду на ім, буду, — гаворыць Аляксей Сычэўскі. — Першы з'езд быў такі цікавы, але толькі ў пачатку давялося на ім быць, — са смуткам сказаў ён. — У гэты дзень памерла мая цёшча, жонка Яраслава Кастыцэвіча.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

РАСЦЕ НОВАЯ ШКОЛА

У старадяўкоўскай школе ў Нараўкаўскай гміне займаецца больш 150 дзяцей. Умовы для навукі не найлепшыя: замала класных ізбаў і яны зацесныя. Таму ідзе разбудова школы. У выніку яе атрымаюцца чатыры класныя залы, прасторны калідор, склады на школьныя прылады і жылыя кватэры для настаўніцкіх сем'яў. Варта падкрэсліць, што апякуецца ляўкоўскай васьмігодкай мясцовая керамічная фабрыка. Яна і дала бясплатна цэглу на разбудову школьнага будынка, а таксама некаторыя будаўнічыя машыны. Пры пабудове школы працавалі ў грамадскім пачыне бацькі вучняў і самі вучні. **(яц)**

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

КАБ АДРАЗУ

Цяпер заканчваецца пабудова асфальтаванага палатна з Наракі ў Плянту. Калі яе закончаць, тады будзе асфальтаваная дарога з Гайнаўкі ў Бандары і гэтым самым на нашае Семяноўскае мора. Асфальтаванае палатно мае частка Новага Ляўкова да павароту ў Бандары. Вёскі Новае Ляўкова і Старое Ляўкова маюць брукаваныя вуліцы агульнай даўжыні 2 кіламетры. Па іх ездзяць грузавікі і аўтамашыны з ляўкоўскай керамічнай фабрыкі. Тут вялікі рух. Варта было б падумаць, каб адразу пакласці асфальтаванае палатно ў Старое Ляўкова, калі зараз тут на месцы ўсе неабходныя дарожна-будаўнічыя машыны.

„КОЖНЫ КОЛАС НА ВАГУ ЗОЛАТА"

Вясковая моладзь, члены ЗСМП, актыўна ўключылася ў акцыю „Кожны колас на вагу золата". Члены ЗСМПоўскай арганізацыі пры гмінным спулдзельні ў Гайнаўцы дапамаглі сабраць сёлетні ўраджай сельскагаспадарчай прадукцыйнай спулдзельні ў вёсцы Бельшчына. Маладыя работнікі Гандлёвага прадпрыемства ВЗСР у Гайнаўцы дапамаглі сабраць салому пасля камбайна і павязаць лён у кулі сельскагаспадарчай прадукцыйнай спулдзельні РСП у Махнатым. ЗСМПоўцы з „Гаймахлесу" збіралі салому з палёў калектыўнай сельскагаспадарчай гаспадаркі (ЗГР) у Навасадах. 88 членаў маладзёжнай арганізацыі Беластоцкага будаўнічага прадпрыемства лёгкай прамысловасці ў Беластоку (яно мае ажыўленыя сувязі з Гайнаўскай гмінай) дапамаглі сабраць лён сельскагаспадарчай прадукцыйнай спулдзельні (РСП) у Махнатым. Юнакі і дзяўчаты з Махнатага і Старога Беразова таксама працавалі пры ўборцы ільну РСП у Махнатым.

РУШЫЛА АЧЫШЧАЛЬНЯ СЦЁКАЎ

У Міхалове ўжо многа гадоў існуе малочнае прадпрыемства. Цяпер перапрацоўвае яно 40 тысяч літраў малака ў суткі — на смятану, тлустыя сыркі „клінкі" (іх прадукуе 1200 кілаграмаў у суткі) і казеін (выпускае яго 1000-1400 кілаграмаў). Кожны дзень 3200-3400 літраў смятаны адвозіць на масласавод у Лапах. Малако прывозяць сюды з 19 зліўных пунктаў у Гарадоцкай і Міхалоўскай гмінах. Найбольш аднак з Міхалова, Шымкаў, Гарадка, Навасадаў, Новай Волі і Страшава. З некаторых нават па 7 тысяч літраў малака. На міхалоўскім прадпрыемстве працуе 25 чалавек.

У „Ніве" ўзнімалі мы неаднойчы праблему, што міхалоўскае прадпрыемства атручвае рэчку Супрасль. І так было. Зараз ужо не. У пачатку жніўня бягучага года тут рушыла ачышчальня сцёкавых вод, каштавала яна звыш дзесяці мільёнаў злотых. Яна — навейшы і лепшы экземпляр гэтага роду збудаванняў біялагічнага ачышчання. Ачышчальню будавалі пару гадоў, але зрабілі салідна і яна працуе без ніякіх аварый. Усе задаволены, што цяпер не атручваецца рака і травы на сенажацях. Вецер не нясе непрыемных пахаў па мястэчку і ваколіцы. Ячшэ сёлета рака нанава ажыве. **Я.Ц.**

(Працяг са стар. 3)

БАБКА ДАМІНІКА

адной. Трэба ж было і сабе неяк жыць. Немцы зведалі. Адразу наехала. Але быў такі добры солтыс. Ён у Ляўкове. От, з галавы прозвішча вылецела. Немец пытае, чаму здаеш толькі ад адной, а той адразу: другая карова хворая. І так засталося.

Побач з хатамі пачынаецца Белавежская пушча. Тады была яна схованкай для партызан. Часта яны прыходзілі ў вёску. Людзі давалі ім харчы. Была пастаянная сувязь. І ў 1942 годзе немцы вёску раскінулі. Людзей з Ахрымаў перасялілі ў Ляўкова, а будынкі развалілі. Гэтак хацелі спыніць дапамогу партызанам.

— Жылі мы ў Ляўкове тут, дзе цяпер гэтая фабрыка цэглы, — успамінае. — Перавезлі стадолу і так жылі з канём і каровамі.

Пражылі там амаль пяць год і зноў, калі была магчымасць, вярнуліся на сваё. Вайна закончылася, але нічуць не было спакайней. Банды, грабежнікі.

— Памятаю, — прыпамінае, — нашая дачка была тады ў вёсцы настаўніцай. І аднойчы ноччу прыйшлі пад акно, пытаючы, ці тут жыве кіраўнічка. А я, як добры дурань, кажу: наступныя дзверы. А потым аж за грудзі схапілася. Божа мой! Што ж я нарабіла? Але дачка, відаць, спахапілася, бо стукалі, стукалі і толькі зуругаліся і пайшлі. А на другі дзень у вёсцы гаварылі, што кагосьці там абакралі, недзе забілі.

Муж далей вучыў у Ляўкове. Вучыў рускай мове.

— Добры быў настаўнік, — успамінаюць яго былыя супрацоўнікі. — Вясёлы быў, любіў іграць. Абы но толькі перапынак, так і льецца праз вакно на школьны панадворак жаласны голас скрыпкі. То зноў заспявае пад струны гітары.

Нялёгкі выпаў лёс бабульцы Дамініцы. Спачатку памерла першая дачка. Было ёй усяго 2 годзікі. Потым у 1960 годзе памерла наступная — Ліда. Засталася толькі адна Валя. Затым захварэў муж. Недзе ў пачатку сямідзесятых гадоў паралізавала цэлы бок. Цяжка было Дамініцы. Але, праўда, прыязджалі зяці, унукі. Дапамогуць памыць яго, пагавораць, пацешаць.

— Аднойчы зяць, — пачынае крадком абціраць слёзы, — угледзеў, што ў старога на назе чорныя пазногці. Мы да лекара.

Быў гэта пачатак мартвіцы, страшэннай хваробы Бюргера. Ампутавалі нагу. Чатыры гады пралежаў без нагі.

— Памятаю, было гэта ў мінулым годзе, на Пятра і Паўла, — гаворыць. — З'ехаліся блізкія. Дык ён яшчэ сядзеў у сваім крэсле, жартаваў. А праз тыдзень памёр. Памёр роўна апоўначы, так лёгка, як бы заснуў.

Бабуля Дамініка засталася адна, адна ў пустой вялікай хаце, хаце, якую некалі будавалі супольна з мужам, быццам бы сваё шчасце. Яшчэ суды за зямлю. Была яна па мужу. Трэба было ўсё афармляць праз суд. І застаўся толькі сумны ўспамін пра нялёгкае мінулае. Не ў сілах ужо бабулька абрабляць зямлю, але і без работы сядзець дзіка. Цэлая яе гаспадарка — гэта кролікі і двое парасят.

— Раз'ехаліся ўсе з хаты, хто назаўсёды, хто толькі проста выехаў, — уздыхае. — Як прыедуць унукі, а яны ужо ў мяне вялікія, вышэйшыя школы канчаюць, цешуся. Паедуць — зноў сумна. Добра, што чытаць умею, а так то ўжо б увогуле...

У Дамінікі Івацік вялікая бібліятэка. Засталася яна па мужу. Адчуе адзіноту, сядзе над кнігай і быццам бы з некім гутарыла. І робіцца весялей.

Міхась Шаховіч
Фота аўтара

СКАРБЫ ЧЫЖОЎСКАЙ ЦАРКВЫ

ІКОНЫ

Нягоды мінулага не былі літасцівымі да помнікаў нашай культуры — пажары, нашэсці, грабяжы не адзін раз абярталі нашыя паселішчы ў змярцвелыя папялішчы ды пусткі. Беспаваротна загінуў велічны гарадскі комплекс з X-XIII стагоддзяў у Драгічыне (крэпасць, княжаўскі палац, цэрквы, густа населены рамесніцка-гандлёвы пасад), не менш ад яго значны гарадскі асяродак з XIII-XVII ст. у Бельску, раскошны палацовы комплекс з XVI ст. у Заблудаве, багацейшыя цэрквы і кнігазбор з XVI-XVIII ст. у Супраслі, утульныя мяшчанскія камянічкі з XVIII ст. у Саколцы — цяжка згадаць пра ўсё тое, што стварылі сваёй дапытлівай думкай і ўмелымі рукамі нашыя продкі на тутэйшай зямлі і з чаго абрабавала нас гісторыя. Таму нават самая мізэрная дробязь з мінулых часоў прадстаўляе для нас вялікую вартасць. А што ўжо казаць пра храм у Чыжах каля Гайнаўкі, які ўвесь запоўнены жывапісам і часткова разьбою XVI-XX стагоддзяў!

Адкрыццё гэтай праўдзівай скарбніцы наступіла зусім нечакана, хоць вельмі проста.

Парафія ў Чыжах рашыла абнавіць свой храм: пакласці новыя падмуркі, адрамантаваць, узбагаціць дэкор, памаляваць унутры і знешне і г.д. У нашай краіне абавязвае наказ перад усялякімі будаўнічымі і рамонтнымі работамі ў старадаўніх аб'ектах праводзіць іх дакладнае даследаванне спецыялістамі па гісторыі культуры. Беластоцкі ваяводскі захавальнік (кансерватар) помнікаў старажытнасці даручыў даследаванне царквы ў Чыжах вопытнаму кракаўскаму мастаку-кансерватару мгр. Юзэфу Ігнатовічу, які дагэтуль такія працы праводзіў у звыш сотні аб'ектаў па ўсёй Польшчы, у тым ліку ў царкве ў Фастах каля Беластока. Разам са сваім памочнікам тэхнікам Юрыем Стахіюком з Беластока кансерватар прыступіў да працы ў чыжоўскім храме ў палове мінулага года.

Ужо першае знаёмства з будынкам і яго ўнутраным дэкорам насцярожвала. З дакументаў вядома, што царква ў Чыжах існавала ўжо ў XVI ст., тады яна была абдаравана каралеўскімі фундушамі. Гэта пацвярджае і тое, што асноўны корпус яе ўзведзены пераважна з цесаных тапаром бярвенняў, абрэзаных пілою бярвенні сустракаюцца ў меншай колькасці. Уступныя даследаванні выявілі ў храме некалькі дзесяткаў іконаў, намаляваных на сценах і полапе, а таксама на дошках і палатне з розных эпох цэлага чатырохсотгоддзя, пачынаючы XVI і канчаючы першай чвэрцю XX стагоддзя. Тут дасканала захаваўся выразьблены з дрэва ў стылі барока манументальны уніяцкі алтар з першай паловы XVIII ст. Непарушным застаўся багацейшы збор рукапісных дакументаў і царкоўных метрычных запісаў з XVII-XIX ст. на старабеларускай, лацінскай, польскай і рускай мовах. З мінулым Чыжоў і каштоўнейшым багаццем помнікаў нашай культуры з гэтага храма крыху шырэй пазнаёмім у наступным нумары „Нівы". Цяпер жа затрымаемся на працах, якія вядуцца сёння.

Як нас паінфармаваў Ю. Ігнатовіч, пад некалькімі насланнямі алейных фарбаў унутры царквы на сценах і сто-

Вобраз Хрыста на іконе „Размова Хрыста з самарытанкай".

СЯМЕЙНАЯ РАЗМОВА

(Працяг са стар. 1)

Прытым у гэтай біяграфіі школы мне не хапае многіх дробных рэчаў.

— Якіх?

— Дакументаў аб школе, настаўніках, вучнях і выпускніках з гадоў 1944-46. І тут просьба, калі б хто з тых першых нашых калег чытаў мае словы, прашу звязацца са мною.

— Як бы ты ахарактарызаваў выпускнікоў нашай школы?

— У абсалютнай большасці — малайцы! Прыносяць вялікую карысць дзяржаве. Заангажаваныя, пастаянна пашыраюць свае веды. Сустракаеш магістра, а не агледзішся — ён доктар. У школе вынікі навучання растуць. Няма сярод нас людзей, якія б зышлі з добрай дарогі. Школа зашчапіла ў нас высокую мараль. Дала ў жыццё добры пашпарт.

— Ты за з'ездам?

— Ну, ясна!

АННА ЕМЕЛЬЯНЮК. У ліцэі вучылася ў 1964-68 г.г. Закончыла Люблінскі універсітэт (дзе і працуе) і аспірантуру ў Маскве. Доктар філалагічных навук.

— І як вы адчуваеце сябе на шырокім свеце? Не цягне да нас?

— Ой, цягне. Я нават старалася на філіял Варшаўскага універсітэта ў Беластоку, але месца няма. Я б вельмі сюды хацела. Тут так цёпла, свае людзі.

— Як вы трапілі ў арганізацыйны камітэт з'езду?

— Папрасілі мяне.

— Вы спецыяльна прыехалі?

— Якраз у водпуску, але я б і спецыяльна прыехала.

— Што найбольш звязвае вас?

— Свой дух, роднае, блізкае. Я вельмі ўдзячна школе і яе настаўнікам. Мне здаецца, што ўсё, чаго я дасягнула, гэта дзякуючы гэтай школе і яе настаўнікам.

— Каго найбольш любілі?

— Усіх, усіх, але найбольш паважаю пана Красоўскага.

— А як было ў вас з матэматыкай?

— Кепска. Неяк тройка была. Матуру здала на чатыры нават, але з матэматыкай у мяне заўсёды былі клопаты. Хоць ведаю — лепшых настаўнікаў матэматыкі не было нідзе і няма. Хачу расказаць адзін выпадак. Адзін раз я адважылася напісаць сабе шпаргалку. Пан прафесар не заўважыў, як я заглядала ў яе. Але я забылася выцягнуць яе і аддала сшытак па класных працах разам са шпаргалкай. Наступнага прыйшоў на другі дзень, паставіў сшыткі нашы насторч і кажа: „Не вельмі вышла класная праца, многа двоек. А я, бачу, мая шпаргалка высоўваецца памалу са сшытка і падае на стол... Прафесар глядзіць, бярэ і пытае, чыя. Я хачу прызнацца, памалу ўстаю, а сяброўка побач цягне мяне ўніз — сядай, сядай. І так я не прызналася. Я цяпер прашу вас, прафесар, прабачэння. Каюся, каюся і клянуся вам, больш такіх грахоў у мяне не было.

— Вы за з'ездам?

— Я лічу, што з'езды нам неабходны. Я лічу, што яны не толькі многа даюць нам, выпускнікам, але і ўсёй нашай нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

МІКАЛАЙ АЛЯКСЕЮК. Нарадзіўся ў вёсцы Спічкі каля Орлі. Вучыўся ў ліцэі ў гадах 1962-66. Доктар фізічных навук. Ад'юнкт у ПАНе. Займаецца фізікай цвёрдага цела. Варшаўскі універсітэт закончыў у 1971 годзе. Дактарызаваўся ў галіне прымянення акустычных метадаў у фізіцы цвёрдага цела.

— Фізіка цвёрдага цела? Перакладзіце гэта на простую мову.

— Упрошчана — гэта якасці новых матэрыялаў, паўправаднікоў, якія знойдуць прымяненне ў бліжэйшы час. Гэтыя якасці акрэсліваюць, ці паўправадніковыя матэрыялы будуць прымяняцца, прыкладна, у транзістарах, электроннаи машыне, ці на тэхналагічнай лініі ў вялікай фабрыцы.

— Цяжкі ваш хлеб. Ці аднак пазнание гэтай асновы асноў у матэрыялах не дае вам права адарвацца ад Зямлі ў Космас?

— Гэтае ж самае і з'яўляецца асновай касмічнай тэхнікі.

— Як выйшла, што вы прымаеце ўдзел у працах арганізацыйнага камітэта з'езда?

БУГ У АГНІ

ВЕРА ПАЛІТРУКА ЛОКЦЕВА

Стаяў я на месцы расстрэла палітрука трэцяй роты 17 асобага артылерыйска-кулямётнага батальёна, **Васіля Ксенафонцьевіча Локцева.** Сонца мігатлівымі праменнямі прабівалася праз кроны соснаў, а пад нагамі іскрыўся блакітны дыван зацвіўшых верасоў. Як ціха, як спакойна тут зараз! Толькі часам глухое рэха прыносіць далёкі гул аўтамабіляў, якія імчацца па шашы з Сямяціч у Драгічын, або цяжкі грукат трактараў, якія працуюць на сялянскіх палях у Турне і Слохах.

Тады, у апошні дзень чэрвеня 1941 года, калі Васіль Локцеў стаяў перад гітлераўцамі, было яму толькі 24 гады. Пачатак сталасці і... канец жыцця... Гэта здарылася тут амаль сорак гадоў таму назад.

Гляджу на дрэвы, спыняю зрок на чорных сценах дота „Чорны". Маўчаць гэтыя сведкі, якім Васіль Локцеў пасылаў свой апошні развітальны паклон, якім нават цела сваё аддаў, каб раслі і шумелі адвечную песню, у якой знойдзецца таксама адлюстраванне і яго лёсу, лёсу вясковага хлопца, якому савецкая ўлада раскрыла шлях да навукі і даверыла афіцэрскае званне.

Стаю я на месцы яго расстрэла і думаю: адкуль, з якіх краёў, з якіх старонак завітаў ты, Сябар, сюды да нас, дзе цячэ сіні Буг? Як табе жылося, як ты дабіваўся да ведаў?

Вельмі мала спачатку ведаў я пра яго: **В. К. Локцеў** і больш нічога. Часта глядзеў я на яго фатаграфію, памешчаную ў зборніку „Буг в огне" і друкаваную ўжо ў „Ніве", і адчуваў, што яго спакойны твар і даверлівы сяброўскі позірк нешта мне расказваюць, нешта дружалюбнае, сардэчнае і важнае. А можа ён хоча, падумаў я, каб людзі ведалі, што ён, Васіль Ксенафонцьевіч Локцеў, цаніў сваю Радзіму вышэй свайго жыцця?

Дык пачаў я пошукі людзей, знаёмых і блізкіх, якія ведалі Васіля **Локцева**, якія з ім сустракаліся, якія змаглі б дапамагчы мне раскрыць тайну яго жыцця. З расказаў жыхароў вёскі Слохі Аннапольскія ведаў я, што ў яго была жонка, а ўспаміны Івана Шыбакова дазволілі мне ўстанавіць, што яна шчасліва перажыла вайну. Пасля яшчэ паведамілі мне, з музея „Брэсцкая крэпасць-герой", што ў Васіля Локцева была сястра і жыве яна ў Малдаўскай ССР.

21 мая 1980 года ўрэшце прыйшло доўгачаканае пісьмо ад **Таццяны Ксенафонцьеўны Суворавай.** Ліст вельмі сардэчны, сяброўскі, шчыры. Ацаніце, зрэшты, самі, сябры.

„Добры дзень, Віктар Максімавіч! — пісала яна. *— Атрымалі мы ад Вас пісьмо, якое спачатку выклікала ў нас здзіўленне, а потым яно абрадавала нас, бо дагэтуль мы не чакалі лістаў з Польшчы, а цяпер маем добрага, спагадлівага сябра па цяжкіх успамінах пра мінулую вайну, якая забрала столькі цудоўных людзей...*

Ліст гэты піша мая дачка. У час вайны я патраціла мужа, Хведара, засталася з дочкамі: Валяй з 1934 года нараджэння і Раяй з 1937 года. Мне зараз 67 гадоў. Жыву я ў вёсцы Аланешты, разам з дачкой Раяй, зяцем Юрыем Іванавічам Котавым і двума ўнукамі: Алегам і Сяргеем..."

Вёска **Аланешты,** родныя мясціны Васіля Локцева знаходзяцца на беразе ракі **Днестр,** нейкіх паўсотні кіламетраў ад Чорнага мора, больш-менш — 150 кіламетраў ад сталіцы Малдавіі, горада **Кішынёва.** Здалёк, як бачым, прывандраваў да нас палітрук Васіль Локцеў... Вяртаемся аднак да пісьма ягонай сястры.

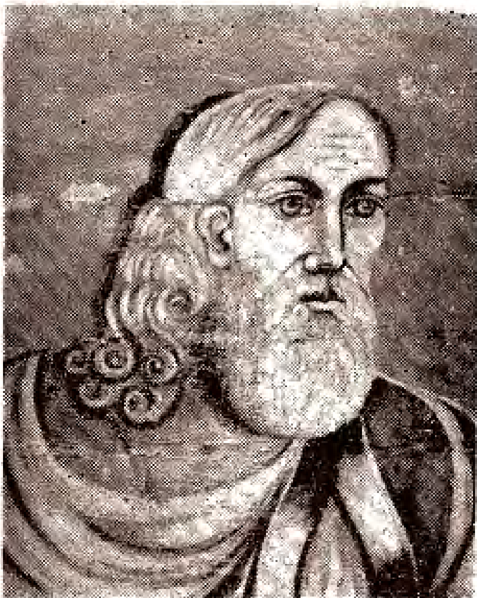
„...Раней, у дзіцячыя гады, я жыла ў сваёй сям'і, якую складалі: тата, мама ды чацвёра дзяцей. Мама хварэла і я як найстарэйшая дапамагала ў гаспадарцы, зарабляла грошы на хатнія патрэбы, а ад васьмі гадоў патрапіла ўжо вязаць карункі, якія прадавала людзям. У школу мне не давялося хадзіць. Чытаць і пісаць навучылася я сама...

Мае браты: Барыс Ксенафонцьевіч (з 1911 г.) і Васіль Ксенафонцьевіч (з 1917 г.), сястра Нюра (з 1920 г.). Яны ўсе вучыліся ў школе.

Васіль першыя пяць класаў закончыў у пасёлку Краснае, а ў шосты клас пайшоў у вёску Дрэзгалаўка — 12 кіламетраў ад Атрадайкі, дзе мы тады жылі. Школа называлася ШКМ..."

Ці ж бы гэтае ШКМ абазначала *„Школу сялянскай (крестьянской) моладзі?* Аб гэтым Тацціяна Ксенафонцьеўна не піша. Затое адзначае яна, што Васіль вучыўся вельмі ахвотна, хацеў быць адукаваным чалавекам, адным з першых у роднай вёсцы. І гэтае жаданне ўзмацніяла яго сілы, дапамагала перадолець **усе цяжкасці, якіх** у той час даводзілася ім перажываць вельмі многа. Часта галодны і босы, кожны дзень бегаў гэтыя 12 кіламетраў з Атрадаўкі ў Дрэзгалаўку. Відаць, нялёгка яму жылося, калі пасля шасці

(Працяг на стар. 6)

Фрагмент іконы „Іан Дамаскін" на хорах у царкве ў Чыжах.

лі аказаўся багаты роспіс. Першыя сандажныя ўскрыцці прынеслі надзвычайныя вынікі. Адкрыты сем вялікіх іконаў: адну ў алтарнай частцы, тры ў наве і тры на хорах. Іконы абведзены абрамаваннямі, а сцены пад столлю аздоблены арнаментам. З іх поўнасцю адкрыты кансерватарам тры: дзве на сценах навы — „Размова Хрыста з самарытанкай" і „Пяць прадбачлівых і пяць нядбайных дзеваў", на хорах — „Іан Дамаскін". Уступнае даследаванне дазваляе меркаваць, што гэтыя тры і некаторыя з іншых ікон былі намаляваны ў канцы XVIII ст. мастаком з народа, які праўдападобна паходзіў з тутэйшых ваколіц. Дагэтуль яшчэ нідзе апрача Чыжоў не адкрыты працы гэтага творцы. Работа яго вельмі салідная. На выгладжанай цесанай або пілаванай паверхні бярвенняў ён клаў грунтоўку з крэйды і клею. Маляваў алейнымі фарбамі высокай якасці — яны і па сённяшні дзень захавалі надзвычайную свежасць усіх адценняў колераў. Праца яго была надта старанлівая і далікатная. Асабліва ў выразах твараў выявіўся вялікі талент гэтага самароднага мастака. Але нідзе не заўважаецца ў гэтым малюнку хоць бы следу прафесіяналізму. І паасобныя дэталі і ўсе кампазіцыі іконаў — гэта арыгінальнае народнае мастацтва XVIII стагоддзя. Можа толькі ў некаторых элементах іконаў можна заўважыць, што іх творцу служылі ўзорам гравюры з тадышніх багаслужэбных кніг.

Адслоненыя тры іконы — гэта толькі вельмі скромны пачатак тых прац па адкрыццю, вывучэнню і кансервацыі бясцэнных помнікаў культуры, што захоўваюцца ў чыжоўскім храме.

Ікона Божай Маці — частка іконы „Іан Дамаскін".

Сандажнае адкрыццё з-пад пяці наслаенняў фарбаў фрагмента іконы на дзвярах, што вядуць на хоры.

Найболей уласнай ініцыятывы і ахвярнасці ў гэтую справу ўкладвае настаяцель чыжоўскай царквы святар **Уладзімір Цыбульскі.** Дзякуючы яго выяснальнай і арганізатарскай дзейнасці да прац далучыліся сяляне гэтай парафіі: сабралі значную дабравольную складчыну, забяспечылі працоўных у царкве кансерватараў жыллём і харчаваннем, даставілі матэрыял на рыштаванні і г.д. Значныя, бо лічаныя ў мільёнах злотых, сродкі на абнову і забеспячэнне чыжоўскіх старажытнасцей выдзеліў з дзяржаўных фондаў беластоцкі кансерватар помнікаў старажытнасці. Гэтае супольнае дзеянне грамадства і дзяржавы напэўна прынясе плённыя вынікі ў уваскрашэнні ўнікальных помнікаў багатай тутэйшай культуры.

М. Гайдук
Р. Сасна
Фота М. Гайдука

Параненае паветра

У нядзелю 24 жніўня, паабедаўшы, выйшаў я глытнуць паветра (не скажу, што свежага — усюды дым). Гляджу, народ валіць на стадыён, на футбольны матч паміж „Ягелоніяй" і „Кракавіяй". Як тут не паддацца агульнаму настрою! Трэба падтрымаць нашых другалігоўцаў. Пабег я па цёплую куртку, і на аўтобусны прыпынак. Аўтобусы толькі мігалі, ніводзін не хацеў спыніцца. Урэшце, праз паўгадзіны, нейкі спагадлівы шафёр узяў.

Толькі ўварваўся я з білетам за 40 злотых на стадыён, як суддзя даў сігнал на гульню. У першых мінутах ігракі абедзвюх каманд не бегалі, як гэта павінна быць, а хадзілі, быццам ім не было куды спяшацца. Аж (адкуль не вазьміся!) на стрыжаную траву стадыёна ўбег чорны сабака. І пачаў ён ганяцца то за тым, то за гэтым футбалістам. Аднак выбіраў кракавян. Стадыён у захапленні рагатаў. У гэтай сітуацыі суддзя вымушаны быў спыніць гульню. Пачалі сабачку выганяць. А той думаў, што з ім гуляюць і давай выгінаць хвост і бегаць навокал. Яго лавілі, а ён уцякаў усё глыбей у цэнтр поля і ўцешна адгрызаўся. Урэшце супольнымі намаганнямі (пры вялікай падтрымцы трэнераў) удалося збянтэжанага чацвераногага балельшчыка нашай каманды выдварыць з поля.

Збянтэжыўся сабачка, гэта праўда, але сваё зрабіў. Ігракі пачалі бегаць. Аднак нерваваліся, паветра стагнала. Цяпер ужо балельшчыкі не рагаталі: лаялі сваіх, чужых і арбітра. А ігракі, як на злосць, ніяк не маглі трапіць у мяч, толькі нагамі і галовамі паролі паветра. А яно аж сінела ад болю. Мяч лавілі рукамі. Суддзя не свістаў, не караў за ручную гульню, бо бачыў, што мячом ніхто не завалодае. Так закончыліся першыя 45 мінут.

У другой палавіне давялося мне сядзець са сваім сябрам Юркам. Ён не прапускае ніводнага матча. Як добра, што ён і сёння быў, а то нашы прайгралі б і ніхто не ведаў бы чаму. Юрка памагаў як мог, як толькі дазвалялі ўмовы стадыёна. Божа, колькі мне і суседзям дасталося ад яго! Юрка гроб, біў, шустаў нагамі. Па лаўцы і бетону. Пінаў суседзяў па нагах, тоўк нас куламі і локцямі. Я, убачыўшы гэта, спярша рагатаў (аж калоць пачало ў дыхах), потым злякаўся. А Юрка нас лупіў і крычаў футбалістам як тым забіць гол. Адначасова хваліў Селівоніка (нумар 10).

І што вы думаеце, дабіўся свайго. Беластаччане пачалі гуляць смялей, зручней. Усё больш атакавалі вароты гасцей. Праўда, не траплялі мячом у вароты, але гэта не іх віна, бо, раз, вароты вузкаватыя і нізкаватыя, а па-другое, у іх стаяў яшчэ і варатар.

Але Юрка так хварэў, што не аставіў абыякавымі нашых футбалістаў. Яны знерваваліся і на 68 мінуце загналі мяч у вароты. Больш не ўдалося, бо кракавяне бараніліся. Але і так Ягелоніі 2 ачкі. Дзякуй чорнаму сабачцы, які напалохаў гасцей і Юрку, які ўмела пакіраваў нашай камандай.

Васіль Петручук

— Быў на першым з'ездзе. Мінала пяць год і царыла цішыня. Сустрэліся мы неяк у Варшаве, зрэшты, утрымліваем пастаянную сувязь з калегамі, і гаворым — давайце ж рабіць нешта, час! Прыехалі да дырэктара Карпюка, пагаварылі, а дырэктар вельмі прыхільны да гэтых спраў.

— Як вы папалі ў беларускі ліцэй?

— Пачну ад пачатковай школы. Апошнія гады я вучыўся ў Парцаве. І там маю схільнасць да матэматычна-фізічных прадметаў заўважыў настаўнік Юзэф Альшэўскі. Тадышні дырэктар Беларускага ліцэя ў Бельску Яраслаў Кастыцэвіч меў такі звычай, што асабіста ездзіў па вясковых школах і набіраў вучняў у свой ліцэй. Дзякуючы яму апынуўся я ў гэтым ліцэі. І тут мне ўдалося трапіць у найлепшыя рукі, аб якіх толькі мог марыць. Гэта былі (і ёсць) рукі настаўніка фізікі Рыгора Анацыка. Ён акрэсліў мой далейшы лёс у вучобе і жыцці.

— У жыцці?

— Асабліва ў жыцці. Бо яго спосаб жыцця, яго характар і ўся індывідуальнасць пакінула трывалы след у мяне і ў многіх іншых.

— Наш ліцэй выпусціў многа моладзі з вёсак, якая папала ў далёкія, чужыя абставіны і ўмовы. Як вы гэта бачыце?

— Многія з нас перамаглі пэўныя канфлікты „сяло — горад" і, нягледзячы на розныя цяжкасці, сумелі захаваць сваю духоўную сувязь з месцам свайго нараджэння і першых гадоў жыцця. Але ёсць многія, якія загубіліся. Забылі родны дом, бацькоў, сяброў...

— Ці не спрабуем назваць прычыны гэтай з'явы?

— Напэўна бывае і так, што маладыя людзі, выхадцы з беларускіх сёл, не сустрэнуць на сваёй дарозе ў адпаведным часе блізкага сябру, такога ж выхадца, з якім можна было б шчыра, па душы пагаварыць і сустрэцца не толькі ў Варшаве ці на Шлёнску, але і на Бельскай ці Гайнаўскай зямлі. Я асабіста веру і адчуваю, што гэтая зямля заўсёды чакае сваіх разумных сыноў.

— Вы ўтрымліваеце сувязь з іншымі выхадцамі беларускага сяла. Пазнаёмце нас з імі, хоць некаторымі.

— Я ахвотна назаву тых, якіх найбольш паважаю: Ірэна Грыгарук, Вера Паўлючук, Анатоль Адзіевіч, Мікалай Бандарук, Канстанцін Мазурук.

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК. Дырэктар школы ад 1971 года.

— Пры вашай дырэкцыі адбываецца ўжо II з'езд выпускнікоў і выхаванкаў ліцэя. Рады?

— З'езд выпускнікоў — гэта вялікае здарэнне і перажыванне для школы. Шматзначнае. Кажуць, што дырэктар пераймаецца, а хацелі б сказаць, што баіцца.

— А баіцеся?

— Не з прыроднай палахлівасці. Гэта вынікае з таго, што я і педагагічная рада хочам, каб з'езд выпаў як найлепш, каб многа добрага прынёс усім. Мы вучым сваіх выхаванкаў і благаслаўім іх, каб яны былі добрымі і працавітымі людзьмі, каб далей развівалі сваю асабовасць. Трактуем іх сур'ёзна як людзей, якія будуць ствараць прагрэс у краіне. Але калі мы благаслаўляем на дарогу сваіх выпускнікоў, то ведаем таксама, што такі чалавек, калі прыедзе, таксама і нас спытае, што мы зрабілі. Гэта і ёсць той момант, які нас мабілізуе і ставіць перад намі патрабаванні.

— У з'ездах беларускага ліцэя гэты момант, я б сказала, абсалютызуецца — якраз момант усебаковых карысных кантактаў. Ці захочаце рабіць наступныя з'езды.?

— Я — так, як выпускнікі, разам з імі. Як яны будуць, то і я буду.

Размовы запісала
Вера Леўчук

Ф·А·Л·Ь·К·Л·О·Р

ХРЫСЦІННАЯ

Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по бабулю послала,
наша Маня по бабулю послала.
— Ой, до мэнэ, бабуленьку, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.
Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по родыну послала,
наша Маня по родыну послала.
— Ой, до мэнэ, родынонька, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.
Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по батэнька послала,
наша Маня по батэнька послала.
— Ой, до мэнэ, мой батэньку, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.
Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по матёнку послала,
наша Маня по матёнку послала.
— Ой, до мэнэ, матуленько, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.
Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по братыка послала,
наша Маня по братыка послала.
— Ой, до мэнэ, мой братыку, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.
Лістом, лістом дорожэнька прыпала,
наша Маня по сэстронку послала,
наша Маня по сэстронку послала.
— Ой, до мэнэ, сэструленьку, до мэнэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ,
есть у мэнэ мёд-горэлка для тэбэ.
Есть у мэнэ мёд-горэлка — нап'ешся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся,
есть у мэнэ біела постэль — выспішся.

Ад Зіновіі Гіль, год 70, вёска Дубічы Царкоўныя, запісаў 2 жніўня 1980 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

Куток практычных ведаў

ЯК ЗМЯНІЦЬ СМАК ЗВЫЧАЙНАГА МЯСА

Купіўшы ў магазіне змеленае мяса (найтаннейшае, але не заўсёды найгоршае, хаця многія гаспадыні лічаць яго чымсьці горшым), можна падрыхтаваць дасканалы абед.

Падрыхтоўваем паўкілаграма змеленага мяса, мяшаючы ялавічыну са свінінай, дадаем 1 вялікае або 2 меншыя яечкі, соль, перац, некалькі кропель вадкай прыправы „Магі", адну сухую булку, лыжку пасечанай зялёнай пятрушкі ці ўкропу.

Булку мочым, а пасля выціскаем з вады. Дадаем яе да мяса разам з цэлымі яечкамі, прыправамі (мясную масу трэба каштаваць) і ўсё вымешваем драўлянай лыжкай, дадаючы па меры патрэбнасці крыху халоднай вады, так каб маса была пульхная і зусім гладкая.

Пасля гэтага ў далонях, змачваемых за кожным разам халоднай вадой, робім шарыкі аднолькавай велічыні (павінна іх выйсці 6-7), мачаем іх у цёртую булку (можна да яе дадаць яшчэ крыху цёртага жоўтага сыра), і складваем на дошчачку, пасыпаную цёртай булкай.

На вялікай патэльні разаграваем тлушч (поўную лыжку) і на невялікім агні смажым катлеты з усіх бакоў. Перад тым як будзем смажыць, шарыкі трэба зрабіць больш плоскімі, а ўсмажыўшы, на кожным палажыць кавалачак масла, паліць гарачай вадой і накрыць.

Як змяніць смак мяса? — Можна дадаць да масы: 4-5 лыжак зялёнага гарошку з баначкі; 10-15 дэкаў падсмажаных дробна нарэзаных пячурыц; дробна нарэзаную звараную валашчыну; падзелены на найдрабнейшыя кавалачкі звараны калафёр, або нават і 4-5 лыжак дробна пасечаных валошскіх арэхаў.

Гаспадыня

(Працяг са стар. 5)

ВЕРА ПАЛІТРУКА ЛОКЦЕВА

класаў пачатковай школы вымушаны быў ён спыніць далейшую вучобу і перакінуўся на курсы рахункаводаў, якія хутка і паспяхова закончыў, ды пачаў працу ў сялянскім кааператыве ў пасёлку Краснае.

Гэта ўсё яшчэ родныя мясціны, раскінутыя на берагах Днястра. Праца рахункавода не задавальняла Васіля Локцева. Захапіла яго грамадская дзейнасць. Стаў ужо тады членам Ленінскага камуністычнага саюза моладзі і па закліку гэтай баявой арганізацыі падаўся ў вёскі сваіх родных старонак, каб вучыць людзей чытаць і пісаць. Гэтая праца захапіла яго. Хацеў стаць настаўнікам. Паступіў на педагагічныя курсы, пасля якіх вучыў дзяцей у вёсцы Лутошкіна Красненскага раёна.

Настаў 1936 год. Быў гэта цяжкі год. Васілю Локцеву споўнілася 19 гадоў. І тады прызвалі яго ў армію. У кастрычніку 1936 года апынуўся ён у Беларусі.

У арміі яму спадабалася. Ахвотна згадзіўся прадоўжыць сваю службу, стаць ваенным прафесіяналам.

Таццяна Ксенафонцьеўна піша:

„...Служачы ў арміі, Васіль адначасова вучыўся на курсах па палітычнай падрыхтоўцы. Быў палітруком. Насіў два кубікі на каўнеры сваёй ваеннай формы. Ад празмернай разумовай працы ён тады захварэў. Страшэнна балела галава. Накіравалі яго ў бальніцу, вылечылі...

Васіль, — адзначае сястра, — *на працягу ўсяго свайго жыцця адзначаўся працавітасцю, сумленнасцю, пачуццём адказнасці за сваю працу перад Радзімай. Найперш быў ён камсамольцам, а затым прынялі яго ў члены Усесаюзнай камуністычнай партыі (бальшавікоў). Такім ён астаўся да канца свайго кароткага жыцця. Калі мы прачыталі расказ пра яго, памешчаны ў кнізе „Буг в огне", мы яшчэ раз пераканаліся, што ён не змог паступіць інакш..."*

Палітрук Васіль Локцеў. Фатаграфія з 1938 года.

...і яго сын, лекар Віталій Локцеў. Фатаграфія з 1972 г.

Тут я ад сябе напомню, што гэта палітрук Локцеў рашуча патрабаваў ад афіцэраў і салдат трэцяй роты 17 асобага батальёна, каб яны не пакідалі надбужных умацаванняў. Іван Шыбакоў (гэта яго ўспаміны прыгадвае Таццяна Ксенафонцьеўна) запамятаў, між іншым, такія вось словы палітрука Локцева:

„Не для того построены доты, чтобы мы, бойцы Красной Армии, имея в руках оружие, покинули их."

Ён верыў, што нядоўга давядзецца адбіваць ім ворага ў гэтых дотах, што хутка на фашыстаў будуць кінуты асноўныя сілы вялікай і магутнай Чырвонай Арміі і ён сваёй трэцяй ротай пойдзе на захад вызваляць народы ад капіталістычнага прыгнёту. Гэтай верай перапоўнена было яго сэрца. Іншай веры ён не ведаў і не прызнаваў.

„У Беларусі Васіль ажаніўся ў 1939 годзе з Веніямінай Яўстафьеўнай, — піша далей яго сястра і яшчэ дабаўляе, што ў верасні 1940 года ў іх нарадзіўся сын Віталій, які зараз працуе лекарам у горадзе Яраслаўль.

Маці і сын цяжкія гады гітлераўскай акупацыі правялі на нашай зямлі, у вёсцы Бацікі. Але гэта ўжо іншая гісторыя і расказ пра яе будзе асобны.

Віктар Рудчык

ВЕР-НЕ ВЕР

Сніцца, што я з маленькім унукам пайшла на прагулку. І мы затрымаліся на аўтобусным прыпынку. Я там на зямлі (гэта невялікі ўзгорак і побач лясок) паклала нейкія свае рэчы і гляджу: няма майго чорнага партфеля. І думаю: грошай то там не было, але ж усе дакументы мае і пашпарт там былі. Усё прапала. Далей — я ўжо ў сваёй хаце, як бы на кухні. І аказваецца, я знайшла іншы партфель, таксама чорны, а ў ім тры ці чатыры залатыя кальцы. Усе невялікія. Найменшае я надзела ўнучку на палец, а рэшту — сабе. І яшчэ былі там завушніцы. Яны мне вельмі спадабаліся, былі доўгія, шырокія і вельмі прыгожа зробленыя. Я іх прычапіла сабе да вушэй.

Марыся

Ой, **Марыся,** не хачу цябе пужаць, але сон сведчыць аб нейкіх дзіўных справах: спачатку ты партфель згубіла, а пасля знайшла, ды поўны ўсяго-ўсянюсенькага. І цяпер вазьмі і вываж, як гэта будзе: губляць нешта — абазначае знаходку, знаходзіць — наадварот, нешта страціць. Згубіла ты партфель, у якім грошай, бадай, не было, знайшла ж іншы, у якім было шмат багацця. Дык, на жаль, нейкая страта пераважыць тое знойдзенае. Але каму не здараецца...

Астрон

ці ведаеце, што...

...Боцькі 425 год былі горадам. Гарадскія правы надаў ім у 1509 годзе Ян Сапега. Праз 60 гадоў мелі яны рынак, восем вуліц, 235 дамоў, 262 агароды. Боцькі мелі вельмі добрых рамеснікаў, у тым ліку рымароў, краўцоў і шаўцоў. Найбольшы росквіт перажывалі ў другой палове мінулага стагоддзя. У 1895 годзе тут пражывала 2600 асоб. Гарадскія правы страцілі ў 1934 г. **(яц)**

§ Кансультацыя ЮРЫСТА

ПЫТАННЕ: Г. А. працуе на прадпрыемстве лясной прадукцыі „Лес". Яно выплятае віклінавыя кошыкі. Умова вызначае колькасць штук на восем гадзін работы. Працуе яна як саматужніца, гэта значыць выконвае кошыкі дома. Г.А. мае страховачнае пасведчанне ЗУС і плаціць страховачныя ўзносы. Ці прыслугоўвае ёй апякунская дапамога за час звальнення ад выконвання працы на падставе неабходнасці асабістай апекі над дзіцём? Юрыст, да якога звярталася Г.А., выказаў погляд, што паводле распараджэння Рады Міністраў № 27 з 31 XII 1975 г. § 27 прадпрыемства павінна заплаціць за дні няздольнасці да працы свайго працаўніка.

АДКАЗ. Як справу заплаты за час звальнення ад працы з прычыны неабходнасці асабістай апекі над дзіцём, так і справу іншых належнасцей сацыяльнага забеспячэння рэгулюе закон з 17 XII 1974 г. аб грашовых належнасцях з сацыяльнага забеспячэння на выпадак хваробы і мацярынства. Паводле арт. 32 р. 2 гэтага закону, за выключэннем правіл адносна ўраўняльнай прыбаўкі (zasiłek wyrównawczy) і апякунскай дапамогі (zasiłek opiekuńczy) прымяняецца таксама да саматужнікаў, якія па закону аб пенсіённым забеспячэнні працаўнікоў і іх сямей лічацца працаўнікамі. Цытаванае юрыстам распараджэнне Рады Міністраў рэгулюе толькі, якія ўмовы патрэбны для таго, каб саматужніка лічыць працаўніком, а не адносіцца да заплаты за час апраўданага невыконвання працы і па правілах гэтага распараджэння Г. А. лічыцца працаўніком. Належыцца ёй, прыкладам, дапамога за час хваробы, але не належыцца апякунская дапамога.

Дарагое Сэрцайка, я вучуся ў трэцім класе ліцэя. Андруша, мой хлопец, ужо закончыў тэхнікум і восенню ідзе ў войска. Ён мяне вельмі кахае, зайздросны страшна і баіцца, каб хаця я не пакінула яго, калі ён будзе ў войску. Гэта ж аж два гады. Я, як магу, пераконваю яго, што буду чакаць. Але ён усё ж не давярае і прапануе, каб пажаніцца, пакуль ён яшчэ на месцы. Яму гэта проста, але я ж вучаніца, перада мной яшчэ два гады вучобы, а замужняй нельга будзе вучыцца ў ліцэі. Але Андруша і на гэта знайшоў адказ. Кажа, каб я пакінула гэты ліцэй і перайшла ў вячэрні. Там замужжа не перашкаджае. Я падумала: мо і праўда. Сказала бацькам. А яны ў крык. Ні ў якім выпадку. Канчай школу і ўсё, доступу да іх няма. І я між молатам і кавадлам, як кажуць, апынулася. Мне здаецца, што нічога ж тут дрэннага, каб і завочна школу закончыла. І Андруша будзе спакойны ў войску. Але як тут выйсці замуж, калі бацькі не дазваляюць?.. Андруша кажа, што ўжо ж мне 18 год, дык дазвол бацькоў неабавязковы. Але мне не хочацца рабіць гэтага без згоды бацькоў. Хацела б мець вяселле, як іншыя дзяўчаты. І што тут рабіць? Памажы, Сэрцайка.

Крыся з Бельшчыны

Крыся! Замужжа табе цяпер непатрэбнае. Праз два гады вы будзеце старэйшымі і больш падрыхтаванымі да такой сур'ёзнай справы, якой з'яўляецца шлюб.

Сэрцайка

ТРЫБУНА чытачоў

У ПАДБЕЛЛІ НА ЛЬЯША

Напэўна вы, чытачы, чулі пра гэты „отпуст“ у Падбеллі? А нават былі! Гэта добра. Дык будзьце мне сведкамі, што не хлушу.

Я, праўда, не намагаўся ў гэтым годзе ехаць у Падбелле, ды дочкі пачалі пару месяцаў яшчэ таму назад голаву марочыць: „Татка, а колькі грошыкаў дасі нам на Льяша?“ Што ж было казаць. „Па сотцы хопіць?“ — пытаю. А яны мне, што мала. Тады ім параіў, што калі назбіраюць грыбоў і прададуць, усе грошы іхнія.

Падскочылі дзяўчаткі з уцехі. Кожны дзень за грыбамі хадзілі, грошыкі лічылі, пароўну дзялілі.

І вось 2 жніўня едзем у Падбелле. Ды не толькі мы. Цягнік ужо з Чаромхі запоўнены народам, ад старэнькіх бабулек да дзетвары. У Кляшчэлях і Грыгораўцах натоўп павялічваецца, здаецца, цягнік лопне. У Падбеллі вылазім. Ужо з самай раніцы расстаўлены страганы. А колькі машын! Быццам у вялікім горадзе. І якія хочаш — польскія і заграцічныя, беластоцкія і варшаўскія. Бліжэй поўдня многа народа збіраецца на плошчы ля царквы і на дарозе, найбольшы натоўп ля прылаўкаў і „бару“ з півам. Ды чаго тут няма? Дзецям аж вочы разбягаюцца, не ведаюць што й купляць — пчолку Маю ці кліпсы. Гэта 30 злотых, тое 40 злотых, усё дарага, ды што там! Гэта ж „отпуст“. А крамары аж рукі заціраюць, у душы смяюцца, сёння павязло! І круцяцца, круцяцца і грошыкі лічаць, і пачынаецца цудоўны фільм. Рознакаляровы, праўдзівы. А выступаюць у ім дзеці з дудкамі, ад якіх аж вушы пухнуць, і каўбоі з кольтамі, дзеўкі-прыгажуні і хлопцы какетлівыя, дзядулі і бабулі.

А калі сонейка пасля поўдня пачало ніжэй спускацца і царкоўныя званы абвяшчаць пачалі канец службы, натоўп пачаў расплывацца па вясковых хатах у Дубяжыне, Мокрым ці Малінніках. Фільм пераносіць нас у іншы пленер — за сталы, застаўленыя шынкамі і каўбасамі з абавязковай „чыстай“. Хто там быў, напэўна не раз успамінае, а хто не быў, запрашаем на наступны год.

Ул. Сідарук

НАРАЎСКІ ХЛЕБ

Хлеб з пякарні ў Нарве вядомы сваім смакам. Важнае тое, што хлеб пячэцца тут чыста. Колькі ўжо ем я гэты смачны хлеб і не здарылася мне, як гэта часта бывае ў вялікіх гарадах, знайсці ў ім што-небудзь непатрэбнае. І за гэта хачу падзякаваць нараўскім пекарам. Адначасова і маленькая просьба, каб не спяшацца, хоць час хутка ляціць, і не дапускаць, каб часам хлеб і булкі былі недапечаны. Ліквідуецца гэты маленькі недахоп і смела можна славіць хлеб з нараўскай пякарні на цэлае ваяводства.

В. Г.

ДА ВЕРЫ

Нашто вы, Вера, абяцалі
Прыехаць ў госцейкі да нас?
Другога жніўня мы вас ждалі
І не дажадаліся мы вас!

Мы да вас тэлефанавалі
І не засталі дома вас,
Паехалі вы ў Белавежу,
А не прыехалі да нас.

Як юбіляры вас чакалі!
Зышлася ўся наша радня.
Толькі два крэслы пуставалі,
А нам ўсё не хапала вас.

Валянцін Семянюк

Прашу прабачэння. Пра Ваш вялікі сямейны юбілей напішам абавязкова. Прыедзем спецыяльна.

Вера Леўчук

НЯСЛАЎНАЯ ХРОНІКА

У апошні дзень жніўня ў Беластоку на вул. 27 Ліпеня „Стар“ падбіў веласіпедыста, які быў забіты на месцы.

А на другі дзень раніцай у вёсцы Вострая Гара, гміны Карыцін, чалавек, ехаўшы „Вартбургам“, паслізнуўся і ўдарыў у прыдарожнае дрэва. Другі пасажыр „Вартбурга“ загінуў.

ЧАЛАВЕК АДЫХОДЗІЦЬ

З вялікім жалем я прачытаў у „Ніве“ ад 17 жніўня, што адышоў ад нас назаўсёды лекар Пяткевіч Франук (так ён сам сябе называў). Быў час, калі я працаваў начальнікам на пошце ў Бабіках, а ён там лячыў людзей. У той час мы і пазнаёміліся. Многа добрага аб ім можна было б пісаць, але ж і так усяго ў газеце не апішаш, бо аб яго працы трэба было б кніжку зламыць, а я да гэтага няздольны. Хачу толькі сказаць адно: хоць усе мы смяротныя, аднак шкада, што такія людзі, як Пяткевіч Франук паміраюць. Не пералічу, колькім людзям ён здароўе адрамантаваў, у тым ліку і мне самому. Ён не ленаваўся і ноччу ўставаць, як толькі хто застукаў у яго дзверы.

Дарагая „Ніва“, за тваім пасрэдніцтвам хачу перадаць сям'і Пяткевіча словы глыбокага спачування. А нашаму лекару няхай будзе лёгкая зямліца.

Э. Шчасновіч

БРАВА ПЯТРУ І ЯГО ПЯРУ!

І зноў не магу не сказаць, як усебакова здольны і як усё ведае наш слаўны карэспандэнт „Нівы“ Пётр Байко. Яго гістарычны фельетон „Жонкі Ягайлы“ — якая ж гэта цікавая рэч! Караля гэтага, бадай, усе ведаюць, хто калі-небудзь хоць крыху сутыкнуўся з гісторыяй. Па-мойму, гэта найбольш цікавая постаць з усіх польскіх валадароў. Так як у рускіх найбольш папулярны і слаўны Пётр І Вялікі, які адзначаўся энергіяй, мужнасцю, здольнасцю і сілай (конскія падковы разгінаў), так у польскай гісторыі Ягайла.

Мы ведаем, што кароль Уладзіслаў Ягайла — гэта славуты пераможца з-пад Грунвальда, але мала хто ведаў (у тым ліку і я сам), што ён меў аж чатыры законныя жонкі. Без архіву тут Пётр Байко наўрад ці абышоўся. Але дзеля пашаны і папулярнасці „Нівы“ ён не шкадуе сіл, каб на старонках „Нівы“ даваць вельмі цікавыя матэрыялы. А ад гэтага гонар усім нам. Брава Пятру і яго пяру!

Вядома і тое, што Ягайла — ліцвін. Бацька яго, вялікі князь Ольгерд, памёр праваслаўным. Сын яго быў язычнікам, пасля праваслаўным, а калі ажаніўся з Ядвігай, прыняў каталічаства і на з'ездзе ў Валкавыску ў 1386 годзе былі прыняты меры, каб аб'яднаць Літву з Польшчай. Такім чынам польская дзяржава стала вялікай і моцнай. Цікава і тое, што апошняя жонка Ягайлы, Софія — дачка кіеўскага князя Андрэя, адна яна нарадзіла яму дзяцей.

М. Панфілюк

БУДУЕЦЦА

У „Ніве“ друкаваліся крытычныя заўвагі адносна вуліц Гагарына і Аградовай у Бельску. Дзякуючы асабістым намаганням начальніка горада інж. Яна Садоўскага Раён будовы дарог і мастоў у Бельску выканаў на вул. Гагарына карыта дарогі, навазіў жвіру, а таксама зрабіў частку бетоннай падбудоўкі, на якую паложыцца асфальт. Прадпрыемства камунальнай гаспадаркі ў Бельску зрабіла ўжо частку каналізацыйнай сеткі.

На вул. Аградовай прадпрыемства камунальнай гаспадаркі выканала бетонную падбудоўку ў карыце вуліцы, а Раён будовы дарог і мастоў прыступіў да асфальтавання вуліцы. Асфальт клалі на вуліцы 30 ліпеня — у дзень вызвалення горада Бельска.

Іван Кірызюк

КАЛІ КУПІШ „КАМАР“

Сустрэў я сябру Анатоля Міхалевіча, які жыве ў Спічках і з'яўляецца гаспадаром. Расказвае ён дзіўную гісторыю. Купіў матавеласіпед „Камар“. Паездзіў ім некалькі дзён, і „Камар“ сапсаваўся. Узяў ён той матавеласіпед і адвёз у „Польмазбыт“ у Бельску, але там яму сказалі, што ў Бельску не выконваюць направы, калі „Камар“ на гарантыі. Сам „Польмазбыт“ сваім „Жукам“ адвёз той „Камар“ у Ксенжына каля Беластока, каб там яго направілі. Мой сябра зайшоў потым у бельскі „Польмазбыт“, каб забраць „Камар“, але пані з бюро сказала яму, каб у гэтай справе ён сам званіў у Ксенжына. Дзіўна, чаму не мог пазваніць бельскі „Польмазбыт“? Але гэта менш важнае. Чалавек пазваніў і пачуў адказ, каб прыехаў забраць „Камар“. Не памагло, што гаспадар тлумачыўся, што не можа прыехаць, бо жыта ў полі, і трэба яго звезці і што няма часу, што прасіў, каб адаслалі яго „Камар“ у Бельск, ён жа на гарантыі.

Не падабаюцца людзям такія парадкі. Чым можа выясніць беластоцкі „Польмазбыт“ такую бюракратыю?

Андрэй Гаўрылюк

ТРЭБА ДЗЕЙНІЧАЦЬ

У сяле Дубяжына ёсць прыгожая новая святліца, якую моладзь выкарыстоўвае пераважна на арганізаванне музык. А шкада, што толькі на тое. Тут жа мог бы з вялікім поспехам працаваць драматычны гурток. Варта, каб моладзь, а многа яе ёсць у Дубяжыне вельмі актыўнай, заснавала мясцовы маладзёжны драматычны гурток — брата старэйшых і слаўных „Дубочкаў“.

Іван Кірызюк

СТОЛЯР, ЯКІХ МАЛА

Хто не ведае вёску Старына, Дубіцкай гміны?! Ляжыць яна сярод Белавежскай пушчы. Тут і надлясніцтва мае сваё месца, тут і радзіма многіх талентаў. Вось пра аднаго такога хачу некалькі слоў напісаць. А з'яўляецца ім Рыгор Леўчук, сын Яўгена. Гэта ад прыроды адораны майстар-столяр. За сваё жыццё ён паставіў 71 драўляную прасторную хату. А колькі паставіў хлявоў, хлеўчыкаў, клуняў, свіранаў, дык цяжка і палічыць! Яго работа акуратная, усё аж зіхаціць. І сёння да яго часта прыязджаюць людзі з просьбай, каб пабудаваў драўляны дом. А ведаем жа, што зноў пайшла мода на такія будынкі.

Рыгор Леўчук ужо і не вельмі рвецца цяпер ставіць тыя хаты, бо пераваліла яму за 75 гадоў. Жонка памерла. Кажа, што яму цяжка хадзіць па высокім рыштаванні. Але людзі не адыходзяць, просяць, каб ён толькі ўказваў як і што рабіць, як вымераць вугал і даць больш дакладныя чарцяжы, а рэшту будзе рабіць хто іншы. Часамі Рыгор Леўчук згаджаецца, тады задаволены чалавек гатоў яму рукі цалаваць, так высока цэніцца яго работа.

У жыцці меў адзін выпадак. Вось як гэта здарылася. Яго памочнік прыкладаў самы высокі дыль наверсе, насупраць ніжэй на рыштаванні стаяў Рыгор. Трымаў у руках сякеру і долата. Памочнік неяк страціў раўнавагу, бо стаяў на адным толькі дылі, і паляцеў уніз, а ў гарачцы схапіў Рыгора рукамі і абодва паляцелі на зямлю. У выніку сякера перабіла Рыгору пераносіцу, ды і ў іншых месцах быў паранены. Ляжаў у бальніцы. Гэта сумнае здарэнне з доўгага і багатага жыцця Рыгора Леўчука.

М. Панфілюк

ПРАЗ ВУЛІЦУ БРОДАМ

Ужо некалькі год жыхары пасялковага камітэта № 4 у Гайнаўцы на кожным сваім сходзе гавораць аб патрэбе пабудовы новага адрэзка вуліцы Врублеўскага, якая спалучаецца з вуліцай Ліповай у простай лініі. Вуліцай Врублеўскага кожны дзень ідуць у школу № 2 і ў прадшколле дзеці, а дарослыя — на работу ў хімічную. На тым адрэзку, за які ідзе спор, працякае рэчка Лясная, праз якую трэба пралажыць масток. Цяпер тую рэчку дзеці праходзяць бродам. А вядома, як дзеці ходзяць — не ідуць, дзе плытка, а знаходзяць найглыбейшыя месцы, і потым іх мамы толькі ведаюць, колькі клопату, каб давесці дзяцей да парадку. Пераходзіць рэчку бродам у час паводак вельмі небяспечна.

Каб як найхутчэй усё гэта ўладкаваць, жыхары пасёлка запрапанавалі пабудову гэтага адрэзка вуліцы сваімі рукамі, толькі каб гарадское ўпраўленне са свайго боку пабудавала масток.

Э. Вайсковіч

БЕСПАРАДАК

Некаторыя жыхары вуліцы Лятнічай у Бельску ўсялякія бруды выліваюць проста на вуліцу. Многа тут смецця, але найгорш тое, што смурод ідзе, як з нужніка. Варта, каб бельскі санэпід заняўся гэтым і пачаставаў некаторых мандатамі.

Іван Кірызюк

У АДКАЗ НА НАШУ КРЫТЫКУ

Да публікацыі „ДЗЕ КУПІЦЬ ЦВІКІ?“, „Ніва“ № 26 (1270) ад 29 VI 80 г.

Адказвае: WOJEWÓDZKI ZWIĄZEK SPÓŁDZIELNI ROLNICZYCH „SAMOPOMOC CHŁOPSKA”, ZAKŁAD ZAOPATRZENIA ROLNICTWA.

Odnośnie braku gwoździ 4- i 5-calowych w sklepie z „Artykułami do Produkcji Rolnej” w Narwi, wyjaśniamy, że obecnie zaopatrzenie w gwoździe na terenie województwa jest nie najlepsze.

W pierwszym półroczu br. otrzymaliśmy przydział gwoździ w pełnym asortymencie — 450 ton. Dotychczas nastąpiła realizacja w wysokości 126 ton. Pomimo naszych monitów, wyjazdu do dostawców oraz dwukrotnej interwencji Centralnego Zaopatrzenia Rolnictwa Zakładu Żelaza w Katowicach, nadal spływ jest minimalny. Przemysł w pierwszej kolejności realizuje kontrakty eksportowe w myśl polityki Władz Centralnych. Poprawa zaopatrzenia rynku w powyższy artykuł ma nastąpić w II półroczu od m-ca września 1980 r.

Dyrektor ZZR
Zb. Dobrzyński

Да публікацыі „НЕ ПА-ГАСПАДАРСКУ“, „Ніва“ № 26 (1270) ад 29 VI 80 г.

Адказвае: WOJEWÓDZKIE PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLU WEWNĘTRZNEGO W BIAŁYMSTOKU.

Ogniwa AS-8, które stosuje się do ogrodzeń elektrycznych są artykułem sterowanym przez Centralę Państwowego Handlu Wewnętrznego. Należność roku bieżącego nie pokrywa w pełni potrzeb klientów. W związku z powyższym występują trudności w nabyciu wymienionych baterii. W trosce o klienta i w celu jak najlepszego zabezpieczenia potrzeb przyśpieszyliśmy realizację dostaw powyższych ogniw, mianowicie należność roczna została zrealizowana do dnia 16.04.80 r. w 90,4%. Pozostała ilość baterii, w/g informacji producenta, zostanie zrealizowana z chwilą uruchomienia produkcji, która wstrzymana została ze względu na brak surowca.

Główny Specjalista
Zakładu Obrotu
Art. Wyposażania Mieszkań
mgr **Jadwiga Stępniak**

Мацей Сляскі, Кракаў. Беларускі каляндар і літаратурны альманах „Белавежа“ вам выслалі.

Тамаш Кірылаў. „Пішу да вас з маёй роднай зямлі, з Глыбоччыны. Я прыехаў сюды тыдзень таму назад з жонкай. Як заўсёды сваякі прынялі нас вельмі сардэчна. Вельмі цешымся, што бачым прыгожыя палі, лясы, узгоркі і азёры. Прывёз я з сабой некалькі экземпляраў „Нівы“, між іншым, нумар 31, у якім быў надрукаваны мой ліст у рэдакцыю і здымак, зроблены іменна тут, у Запруддзі, дзе я стаю з маёй жонкай. Многія знаёмыя прасілі мяне падараваць ім гэтую „Ніву“. На жаль, гэта адзіны мой экземпляр. Я абяцаў, што прышлю ім гэты нумар з Польшчы. Рашыў яшчэ, што выпішу некалькі „Ніў“ для знаёмых. Вельмі ім „Ніва“ падабаецца. Яны віншуюць мяне, што я карэспандэнт „Нівы“. І так дзякуючы рэдакцыі, мой аўтарытэт тут вырас. Прывёз таксама „шчотку“ сваёй кніжкі „І так прайграеце вайну“. Хоць яна напісана па-польску, першы яе раздзел апісвае Глыбоцкую зямлю, і мае сваякі чытаюць яе з вялікім зацікаўленнем. І так я задаволены, вясёлы, шчаслівы. Многа тут сонца і цяпла ў сэрцах маіх сваякоў і знаёмых. Учора, вяртаючыся з экскурсіі на Сетаўскае возера і Загорскую гару, я прамок да ніткі, бо дождж пайшоў зусім неспадзявана. Але праз хвіліну зноў засвяціла сонца. У нас у плане наведаць сталіцу Беларусі Мінск. Гэта чатыры гадзіны язды з Глыбокага прыгожым выгодным аўтобусам. Хачу сказаць, што прымаюць нас вельмі гасцінна. Ёсць гарэлка, але п'ем мы ў меру і культурна. Я ж прыехаў сюды наведаць сваякоў і родную зямлю, а не ляжаць п'яным. О, клічуць мяне на абед. Прыміце сардэчныя прывітанні для ўсёй рэдакцыі і пажаданні ўсяго найлепшага вам. Я люблю беларускія бліны, беларускі хлебны квас, гукі беларускай мовы і песні. Ваш верны чытач Тамаш Кірылаў“.

Паўночны палярны круг. „Вельмі сардэчныя палярныя прывітанні з навуковай экспедыцыі на Шпіцберген — востраў гор, ледавікоў і палярных мядзведзяў — перасылае рэдакцыі пастаянны чытач Яўген Рыжык. Падбаза экспедыцыі каля ледавіка Лінэбрэн, 78°04′ паўночнай геаграфічнай шырыні, Зямля Нордэнскельда, Шпіцберген“.

Імпарттумар

РАЗРАДКА

Праўду кажучы, я нават не спадзяваўся, што мой даўнішні знаёмы Пецька Нечапай адважыцца калі-небудзь размаўляць з начальствам такім тонам. Няхай нават па тэлефоне. Калісьці непрыкметны, ціхі Пецька (зараз ужо Пётр Макаравіч) громам грымеў, фіксуючы кожную сваю думку ўдарам рабра далоні аб стол.

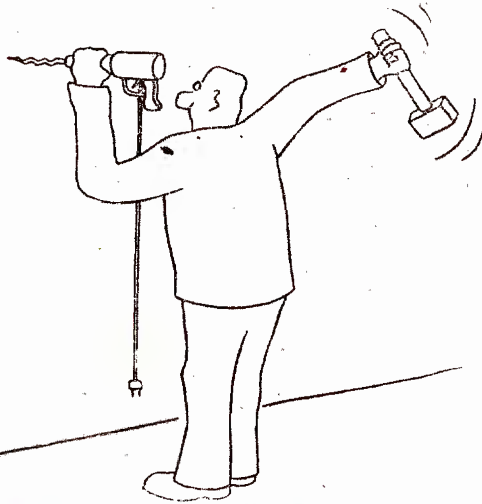
— Я разумею, — крычаў Пецька, — што мы з вамі, Кандрат Піліпавіч, не з адной міскі сёрбалі. На гэта былі гістарычныя, так сказаць, прычыны. Што? Ды як вы можаце? Але, зрэшты... Шчасце, што я з вамі свіней не пасвіў. Як-ніяк, гэта занятак вельмі адказны... А яшчэ дагэтуль не магу забыць, як вы выступалі на прафсаюзнай нарадзе. Ха-ха! Зыходзячы, значыцца, з магчымасцей, якія днём і ноччу стаяць перад намі, былі дасягнуты пэўныя поспехі ў арганізацыі правядзення, значыцца, культурных захадаў, з мэтаю забеспячэння, значыцца... Цьфу! Замест таго, каб сказаць проста: „Пры маім, старшыні сельсавета, садзейнні для клуба была закуплена балалайка". А чаму ж гэта клубны магнітафон і тэлевізар „захоўваюцца" ў вас дома? Не будзеце ж вы пляжуаць, што яны перайшлі да вас у спадчыну ад вашага дзеда ці прадзеда. Сорам, Піліпавіч! I як загадчык клуба я...

З гэтымі словамі Пецька кідае трубку на рычажкі, выцірае ўспацелы лоб...

— А ты, аказваецца, прынцыпова праўду-матку — у вочы, — ашаломлена мармычу я.

— Жартуеш, — адбрыкваецца Пецька, — гэта ж я для разрадкі. Занудзішся тут. Ды й тэлефон ужо месяцы са тры як не працуе...

Багдан Басцюк

ГУМАР З БАРАДОЮ

Адзін шэры заяц, цішком пад самым носам варты, праскочыў праз граніцу ў Аўстрыю. Сеў, пераведу дух і аглядаецца на новы край. Падскочылі да яго аўстрыяцкія зайцы.

— Чаго ты ўцёк з свайго краю? Тут, братка, такога бруха не загадуеш, як у вас. Тут скрозь платы, драты, скрозь акцыз і каравул на нас.

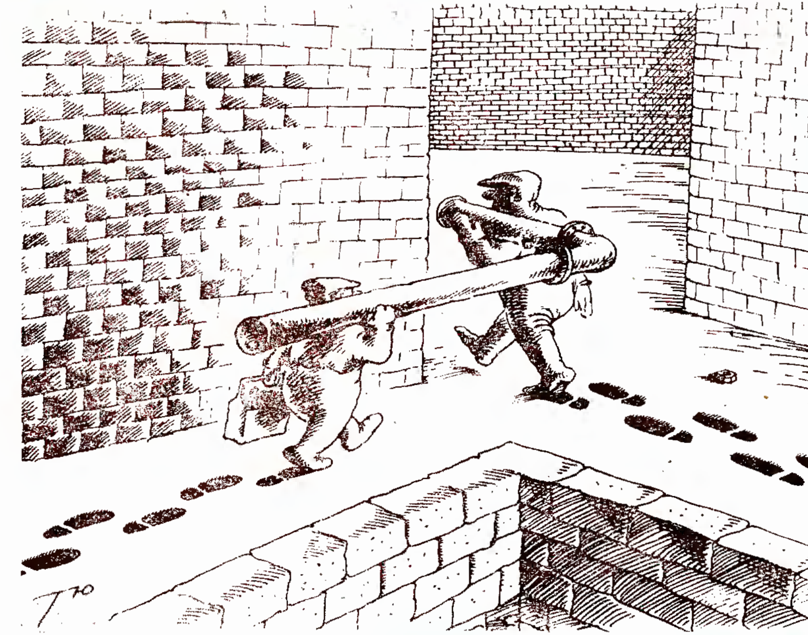
— Бачыце, братцы, — кажа заяц, падняўшы вушы, — у нас выйшаў учора прыказ, каб падкаваць усіх вярблюдаў!

— Дык чаго ты, дурань, спудзіўся, ты ж заяц, а не вярблюд!

— Добра вам гэта казаць, а ў нас зловяць, падкуюць, а тады ляпай падковамі па траве, пакуль давядзеш, што ты заяц, а не вярблюд.

НІЎКА

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— У вас не гараць фары, — сказаў паліцэйскі вадзіцелю, — вам давядзецца заплаціць пяцьдзесят крон.

— Вось бачыш, — прашаптала жонка, — а ў майстэрні за папраўку фар прасілі сотню. Добра, што ты не згадзіўся.

✲

— Вось так і атрымалася, што за тое цудоўнае паляванне я падстрэліў дванаццаць фазанаў, — расказваў паляўнічы свайму сябру.

— Але, татка, — сказаў сын паляўнічага, — у мінулым годзе ты гаварыў, што падстрэліў за тое паляванне сем фазанаў.

— У мінулым годзе ты быў занадта малы, каб ведаць усю праўду!

ПАБАЛАКАЛІ

Едзе Кастусь вуліцай возам, а сусед і гукае:

— Кастусь, а зайдзіце ж, вып'ем па сто грам...

— Тпр-р.

— ...ды дроў урэжам.

— Но-о, заслухалася....

АДЗНАКА ВУЧОНАСЦІ

— Тата, — пытае першакласнік Іваська свайго бацьку, — чаму ты такі лысы?

— Мм... Ведаеш, Іваська, я дужа доўга і багата вучыўся, вось і палысеў...

Іваська падумаў і сказаў:

— З заўтрашняга дня я ў школу больш не пайду...

— Гэта ж чаму? — здзівіўся бацька.

— Я не хачу быць лысым.

АПРАЎДАННЕ ПРАДАЎЦА

— На што вы скардзіцца
Прыйшлі сюды?
Што ў смятане нашай
Шмат вады?
Дык вам, галубка,
Ведаць не пашкодзіць,
Ніхто вадой смятану
Не разводзіць.
Вам напляткарылі, не верце,
Усё лухта.
На гэта ёсць кефір
Альбо пахта.

У. Мацвеенка

Прыходзячы на працу, адчуваў сябе часова непрацаздольным.

РАЗВУЧВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ЗАВУШНІЦЫ

Словы М. Танка

Музыка У. Мулявіна

О, колькі раз прасіў я
Назначыць мне спатканне;
О, колькі раз хацеў я
Прызнацца ёй у каханні!
Ды ўсё перашкаджалі,
Калі дзяўчыне верыць,
То павадак вясновы,
То прымаразак-шэрань.
Але і я — упарты,
І каб свайго дабіцца,
Прасіў я шчыра майстра
Зрабіць ёй завушніцы.
На гэтых завушніцах
Я напісаў закляцце —
Усё, што не сказаў ёй,
А ў чым хацеў прызнацца.
Сягоння не ўцячэ ўжо
Ад слоў маіх гарачых
Ні ў час, калі смяецца,
Спявае або плача.
Ні ў час, калі прыляжа,
Змарыўшыся, змярканнем, —
Звіняць ёй завушніцы
Усё пра маё каханне.

ПРЫКМЕТА

— Пётр нязносны, Марта, ён увесь час адкладае дзень шлюбу.

— На тваім месцы, Анечка, я б адмовіла яму. Уяўляеш, як бы ён цягнуў з разводам!

СПЫНІЛАСЯ

Суддзя пытае сведку, колькі ёй год.

— Я нядаўна падышла да трыццаці, — какетліва сказала сведка.

— І што ж вас так спыніла ў дарозе? — суха спытаў суддзя.

З „Весніка Задрыпоніі"

ПОСПЕХ СЕЛЕКЦЫЯНЕРА

Новы гатунак апельсінаў вывеў на сваім гародзе аматар-селекцыянер Калуповіч. Захоўваючы ранейшыя памеры, садавіна стала важыць удвая больш.

ПЫТАННЕ ПРАФ. КАЗЯЎКІ

Калі чалавек нічога не робіць за аклад, то колькі ён робіць за паўакладу?

Унікальны нумар.

НЫРЭЦ

Ты ўмееш ныраць?

— Так.

— А колькі ты можаш заставацца пад вадой?

— Па-рознаму.

— Як гэта?

— Залежыць ад таго, як хутка мяне выцягнуць.

ШТО НАЙЛЕПШАЕ?

Сустрэліся нейк Кастусь з дацэнтам Скокам і завялі размову пра тое, што для іх найлепшае ў жыцці. Вось дацэнт і кажа:

— Для мяне найлепшае — гэта калі, дачакаўшыся летняга водпуску, я змагу паехаць у санаторый падлячыцца, адпачыць...

— Э, не гавары, дацэнт, найлепшае — калі ў суседа свежына. Еш, пі колькі ўлезе, а галоўнае — падарунка несці не трэба, — адказаў Кастусь.

ПАДСЛУХАНАЯ РАЗМОВА

— Дарагая, твая дачка сёлета зноў паступае ў інстытут?

— Так, летась выкладчык паставіў ёй „два" толькі таму, што яна не ведала Эйнштэйна.

— Я заўсёды гаварыла, што ў наш час у інстытут можна паступіць выключна па знаёмству.

Курʼёзы

М. ТЭТЧЭР РЭКЛАМУЕ

З гэтага часу М. Тэтчэр будзе рэкламаваць гатовае адзенне японскай фірмы „Канэба". За гэта гаспадары фірмы згадзіліся аплачваць усе яgoныя расходы, звязаныя з захапленнем аўтагонкамі. Сказаўшы „яго", мы не зрабілі памылкі. Гутарка ідзе не пра прэм'ер-міністра Вялікабрытаніі Маргарэт Тэтчэр, а пра яе 26-гадовага сына Марка. Гэта ён наняўся рэкламаваць японскія вырабы. Брытанская федэрацыя вытворцаў гатовага адзення, піша газета „Таймс", кваліфікавала ўчынак Марка Тэтчэра як „ганебны". І не дзіўна: атрымаўшы для рэкламы сваіх вырабаў такое гучнае прозвішча, японскія бізнесмены становяцца яшчэ больш небяспечнымі канкурэнтамі англійскіх прадпрыемцаў.

НАВОШТА ФУТБАЛІСТУ ГАЛАВА?

Па амерыканскаму тэлебачанню быў паказаны нядаўна дакументальны фільм — інтэрв'ю з „зоркамі" прафесіянальнага баскетбола і футбола. Высветлілася, што, будучы ў свой час студэнтамі каледжаў або універсітэтаў, яны фактычна не вучыліся, заняткаў не наведвалі. Выкладчыкі ставілі ім адзнакі так, „са столі", толькі б „зорка" паспяхова выступала на спаборніцтвах. Адзін з тых, у каго бралі інтэрв'ю, не бянтэжачыся, сказаў, што да гэтага часу не ўмее пісаць, хоць з'яўляецца ўладальнікам пасведчання аб заканчэнні каледжа.

Як самому пабудаваць піраміду Хеопса.

Вазьміце 16 мільёнаў каменных блокаў вагой 10 тон кожны. Складзіце іх акуратнай горкай. А цяпер адыдзіце на 5-6 кіламетраў і палюбуйцеся закончанай працай. Міжвольная гордасць ахопіць вас, калі ўбачыце тварэнне сваіх рук.